

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти
магістр

на тему: «Оцінка фінансового стану суб'єкту підприємництва та шляхи його
зміцнення»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньою програмою
Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок
спеціальності 072 Фінанси, банківська
справа, страхування та фондовий ринок
ступеня вищої освіти магістр
групи 1
Яковенко С. О.
Керівник: Зайцев Ю. О.

Полтава 2024 року

ЗМІСТ

	ст.
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ, ЗАВДАННЯ ТА ЕТАПИ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА.....	9
1.1. Зміст, завдання, інформаційне забезпечення комплексної оцінки фінансового стану.....	9
1.2. Етапи та методи здійснення комплексної оцінки фінансового стану	15
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ГОСПОДАРЮЮЧОГО СУБ'ЄКТА.....	21
2.1. Оцінка фінансових ресурсів, фінансової стійкості та фінансових результатів суб'єкта.....	21
2.2. Оцінка активів, ліквідності та платоспроможності господарюючого суб'єкта	33
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ПОЛІПШЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СУБ'ЄКТУ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	42
3.1. Управління фінансовим станом суб'єкту з використанням механізмів управління пасивами.....	42
3.2. Управління активами з метою покращення фінансового стану господарюючого суб'єкта.....	48
ВИСНОВКИ.....	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61
ДОДАТКИ.....	68

ВСТУП

Актуальність теми. Питання відносно аналізу та оцінки фінансового стану підприємства є актуальним, необхідним повсякчас, адже даний аналіз дозволяє вирішити досить багато завдань для підприємства, зокрема, вчасно виявити вузькі місця в управлінні та окреслити фінансові ризики і відповідно вжити заходи щодо нейтралізації ризиків, а за неможливості нейтралізації прийняти їх або ж відмовитись від виконання певної операції, виду діяльності, прийняти вірні, ефективні управлінські рішення.

Варто також акцентувати на важливості аналізу показників фінансово-господарської діяльності з ціллю формування стратегії та тактики підприємства, окреслення економічного потенціалу.

Варіабельність та розмитість відносно критеріїв здійснення оціночних показників також акцентує на актуальності даної теми.

Обґрунтування відносно змісту й методики здійснення процесу розрахунку показників оцінки фінансового стану підприємства є складною науково-практичною проблематикою, розв'язання якої сприятиме удосконаленню процесу аналізу підприємства і відповідно своєчасному прийняттю управлінських рішень відносно ефективного господарювання суб'єкту в конкретних реаліях, що сформувалися.

Вважаємо, що в реаліях сучасності проблематикою ефективного функціонування підприємств є саме відсутність чіткої комплексної системи здійснення оцінки фінансового стану підприємства, котра б і справді допомагала керівництву підприємств вчасно окреслити больові точки та ухвалювати вірні, вчасні, ефективні управлінські рішення.

У кризових умовах розвитку економіки, що існують на сьогодні в Україні в реаліях війни зростає актуальність питань, пов'язаних з обранням, окресленням та уніфікацією системи прийомів, методів і показників здійснення

оцінки фінансового стану суб'єкту, адже саме вірний їх вибір, послідовність та методика розрахунків дозволить розробити ефективний механізм для цілей всебічної і відповідно якісної оцінки.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота виконана в межах програми науково-дослідних робіт ініціативної наукової тематики кафедри фінансів, банківської справи та страхування «Удосконалення механізму фінансової діяльності підприємств, організацій і установ».

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає в узагальненні теоретичних і методичних підходів відносно аналізу фінансового стану підприємств, окреслення базових напрямків його поліпшення в реаліях складних економічних обставин в Україні.

З ціллю досягнення сформованої мети в межах кваліфікаційної роботи було поставлено і вирішено наступні завдання:

- окреслити теоретичні й методологічні аспекти здійснення оцінки фінансового стану підприємства, а також визначення шляхів його поліпшення;
- обґрунтувати зміст і послідовність процесу аналізу фінансового стану;
- проаналізувати фінансовий стан ПІДПРИЄМСТВА «XXX» за 2021 – 2023 рр.;
- дослідити проблемні аспекти відносно фінансового стану підприємства;
- обґрунтувати напрямки покращення показників фінансового стану досліджуваного підприємства.

Предмет і об'єкт дослідження. Предметом дослідження є фінансово-господарські відносини, котрі формуються під час діяльності підприємства і які здійснюють вплив на його фінансовий стан. Об'єктом дослідження є показники фінансового стану ПІДПРИЄМСТВА «XXX» та методика їх аналізу.

Методи дослідження. Для реалізації окреслених завдань здійснення

дослідження використовувались наступні методи: абстрактно-логічний – з метою теоретичного узагальнення відносно сутності та змісту фінансового стану; індукції та дедукції – з метою уточнення понятійного апарату в межах комплексної оцінки фінансового стану; аналізу і синтезу – з метою комплексного дослідження відносно методики аналізу фінансового стану; розрахунку показників-коефіцієнтів; табличний, графічний – з метою наочного зображення результатів проведеного дослідження.

Інформаційна база. Інформаційною базою проведеного дослідження є законодавчі та нормативні документи, літературні джерела, а також фінансова звітність підприємства «ХХХ» за 2021 – 2023 рр.

Наукова новизна та практичне значення одержаних результатів. Наукова новизна кваліфікаційної роботи полягає в поглибленні та уточненні підходів до аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання. Набули подальшого розвитку концептуальні засади стосовно розробки заходів покращення фінансового стану підприємства.

Система розроблених окреслених заходів має практичне спрямування й може використовуватись в межах практичної діяльності суб'єктів господарювання. Практичне значення стосовно отриманих результатів полягає в обґрунтуванні напрямів покращення фінансового стану суб'єкту, підвищенні ефективності процесу управління фінансовим станом в реаліях нестабільності економіки воєнного часу.

Особистий внесок здобувача. Кваліфікаційна робота – самостійне наукове дослідження. Напрацювання, узагальнення, висновки, пропозиції наявні в роботі є авторськими.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження були оприлюднені й отримали позитивну оцінку науковців на конференціях:

1) VII Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-

орієнтованій системі управління підприємством» (Полтава, ПДАУ, 28-29 березня 2024 р.);

2) VII Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні питання сучасної економічної науки» (Полтава, ПДАУ, 15 травня 2024 р.).

Публікації. Основні результати дослідження, що ілюструють його новизну, надруковані у наукових публікаціях:

1. Болтобаєв О., Безус О., Яковенко С., Маркевич В. Бюджетування як основа формування фінансових ресурсів підприємства та зміцнення його фінансового стану. *Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством».* 28-29 березня 2024 року. Полтава : ПДАУ. С. 386-387.

2. Безус О., Болтобаєв О., Сливка Ю., Яковенко С. Бюджетування фінансових ресурсів з ціллю впливу на фінансовий стан та зниження ризику фінансової стійкості. *Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні питання сучасної економічної науки».* 15 травня 2024 року. Полтава : ПДАУ. С. 190-192.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел, який нараховує 66 найменувань, містить 24 таблиці, 11 рисунків, 5 додатків. Основний зміст роботи викладено на 56 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1

СУТНІСТЬ, ЗАВДАННЯ ТА ЕТАПИ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Зміст, завдання, інформаційне забезпечення комплексної оцінки фінансового стану

Оцінка відносно фінансового стану суб'єкту є одним із найвагоміших інформаційних показників для розуміння вихідної точки стосовно змін та прорахунку ймовірних варіацій конкретних дій, спрямування яких - покращення ефективності відносно функціонування суб'єкту. Поскільки фінансова система в межах підприємства надзвичайно важлива, бо саме вона забезпечує рух сировини, матеріалів, кінцевої продукції, то будь-який недолік у розрахунках та нестача засобів в одній із сфер здійснення функціонування суб'єкту може порушити ефективність в межах всього підприємства і тим самим не лише спровокувати недоотримання прибутку, а й збиток суб'єкту як найгірший сценарій.

Усвідомлення відносно сутності фінансового стану суб'єкту у всій багатоаспектності та дослідження підходів відносно його оцінки сприятиме покращенню процесу ефективності діяльності, а результат здійснення оцінки відносно фінансового стану – базис прийняття ефективних управлінських рішень.

Досліджуючи сутність і зміст поняття «фінансовий стан підприємства» слід окреслити, варіативність поглядів.

Дані погляди узагальнено нами в межах табл. 1.1.

Сутність відносно оцінки фінансового стану суб'єкту як економічної категорії повинна бути окреслена, з нашого погляду, враховуючи специфіку економічної діагностики як такої з акцентом на надходженні, розподілу та використанні фінансових ресурсів суб'єкту з визначенням оціночного інструментарію, що констатує результат на певний статичний момент часу.

Таблиця 1.1

Погляди науковців на дефініцію «фінансовий стан підприємства»

Підхід	Трактування в межах підходу	Автор, джерело
Фінансовий стан як співвідношення ресурсів	стан суб'єкту, котрий окреслює ресурси на вході та виході суб'єкту	Тараруєв Ю.О. [51]
Фінансовий стан як комплексне поняття, що відображає забезпеченість ресурсами для здійснення господарювання	сукупність із виробничих чинників, котрі окреслюють систему показників, з ціллю оцінки наявності, розміщення і використання капіталу суб'єкту	О.В. Насібова, І.О. Івашкевич [41]
Фінансовий стан підприємства як міра відображення стану капіталу, що формує можливість до саморозвитку та отримання прибутку	економічна категорія, котра визначає реальну статичну та потенційну фінансову спроможність суб'єкту відносно забезпечення достатнього рівня фінансування діяльності з ціллю саморозвитку та спроможності погашення зобов'язань перед певними суб'єктами	А.Г. Корбутяк, М.М. Бута [30]
	складна економічна категорія, котра окреслює діяльність суб'єкту в межах конкретного періоду окреслюючи динамічність забезпеченості фінансовими ресурсами, а також раціональність розміщення цих ресурсів, забезпеченість відносно власних оборотних коштів з метою здійснення своєчасності розрахунків та ефективного господарювання	Є. Носова [44]
Фінансовий стан підприємства як показник відображення конкурентоспроможності	показник фінансової конкурентоспроможності, зокрема кредитоспроможності, платоспроможності, можливості виконання зобов'язань	Н.О. Корнева, І.О. Шаповалова [31, 56]
	поняття, котре окреслює конкурентоспроможність суб'єкту, його потенціал відносно співробітництва	Й.Й. Сорока [50]
Фінансовий стан як комплексність із показників оцінки, забезпечення виробничого процесу ресурсами та відображення конкурентоздатності	комплексне поняття, котре окреслює взаємодію всіх без винятку елементів в межах системи фінансово-економічних відносин суб'єкту і характеризується системою показників, котрі формують уявлення про формування, наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів суб'єкту та окреслюють фінансову конкурентоспроможність	Т.А. Мельник, В.С. Заніздра [38]

Узагальнюючи погляди науковців на дефініцію «фінансовий стан підприємства» можна зробити висновок, що єдиного базового трактування стосовно змісту поняття немає. Вважаємо, що фінансовий стан підприємства - це одна із найвагоміших характеристик відносно економічної діяльності суб'єкту стосовно внутрішнього та зовнішнього середовища, котра знаходить свій профіль в межах синергії із показників стосовно конкурентоспроможності суб'єкту, його рентабельності, ліквідності, платоспроможності.

З нашого погляду, фінансовий стан підприємства повинен бути таким, щоб мати змогу систематично забезпечувати виробничий процес з метою отримання ефективного результату.

Слід акцентувати і на тому, що поряд із поняттям «фінансовий стан» досить часто вживають такі поняття як «фінансова стійкість», «фінансова стабільність», «фінансова рівновага». Однак, зміст даних понять не є рівнозначним. Так, зокрема, поняття «фінансовий стан» є найбільш ємним, включаючи в себе всі інші поняття.

Взаємодія в межах даних понять відображена на рис. 1.1 [1-4; 23-30; 35].

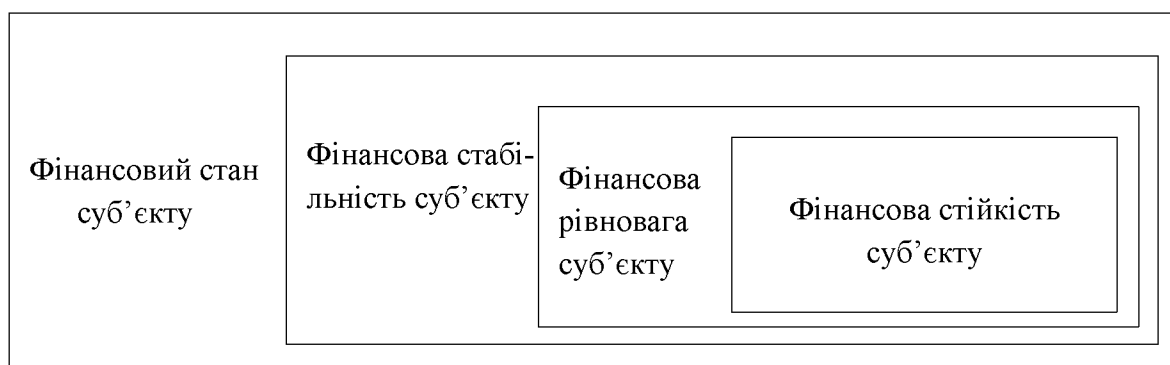

Рис. 1.1. Взаємодія в межах понять «фінансовий стан», «фінансова стабільність», «фінансова рівновага», «фінансова стійкість»

Базові відмінності стосовно сутності даних понять узагальнено нами в межах табл. 1.2 [30; 35; 47-50; 57-62].

На діяльність господарства, в тому числі і на його фінансовий стан впливають різні групи чинників зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування. Варто окреслити, що дані чинники можуть навіть спровокувати банкрутство суб'єкту. Тож, ефективний фінансовий стан, тобто

його забезпечення варто розпочинати саме із дослідження систематичних та несистематичних чинників впливу.

Таблиця 1.2

Відмінності між поняттями «фінансовий стан», «фінансова стабільність», «фінансова рівновага», «фінансова стійкість»

Ознака	Фінансовий стан	Фінансова стабільність	Фінансова рівновага	Фінансова стійкість
Часова ознака	Статичне і динамічне відображення стану суб'єкту	Динамічна характеристика показників впродовж проміжку часу	Динамічна характеристика показників впродовж проміжку часу. Можна також розглядати як статичну складову в певному проміжку часу	Статичне відображення фінансових показників на певний момент часу
Широта охоплення	Поняття є найбільш широким та включає в себе фінансову стабільність, фінансову рівновагу і фінансову стійкість	Поняття включає в себе фінансову рівновагу і фінансову стійкість	Поняття включає в себе фінансову стійкість	Найвужче серед зазначених понять як прагнення до фінансової рівноваги
Чим визначається	Окреслюється здатністю тримати фінансовий баланс у довгостроковій перспективі, забезпечувати виробничий процес та його результативність	Окреслюється здатністю витримувати мінімальні зміни в роботі системи, зберігати високі позитивні результати	Характеризується здатністю тримати фінансовий баланс за мінімальних змін	Окреслюється здатністю зберігати, опиратися, витримувати

На систематичні, тобто зовнішні відносно діяльності суб'єкту чинники суб'єкт немає жодного впливу, до них він може лише пристосуватися.

На несистематичні, тобто внутрішні чинники підприємство має безпосередній вплив, тож формуючи фінансовий стан дані чинники підлягають управлінню.

Детальний розподіл впливу чинників на фінансовий стан в розрізі їх систематичної та несистематичної складової подано нами в межах рис. 1.2 [24; 35; 39; 55-56; 60-65].

Чинники впливу на фінансовий стан суб'єктів здійснення
господарювання

Систематичні:	Несистематичні:
- кон'юнктурний спад в межах економіки; - конкуренція; - нестабільне функціонування в межах фінансового, валютного ринків; - монетарна політика НБУ та відповідне функціонування комерційних банківських структур; - висока інфляція; - податкова політика в межах держави та її нестабільність; - монополізм; - криза в межах окремо взятої галузі; - політична нестабільність в державі; - соціально-економічна ситуація в державі	- конкретно сформована стратегія розвитку суб'єкту; - рівень менеджменту в межах суб'єкту; - рівень маркетингу в межах суб'єкту; - наявність / відсутність потужних ринків збуту та споживачів продукції; - місце розташування суб'єкту; - управлінський персонал та його кваліфікація; - непродуктивність відносно формування робочих місць; - організаційна структура та її ефективність; - рівень ставлення та управління ризиками суб'єкту

Рис. 1.2. Чинники впливу на фінансовий стан суб'єктів здійснення
господарювання

Дослідивши систему чинників впливу на фінансовий стан суб'єкту, варто окреслити, що акцентувати увагу найбільше слід на тих чинниках, що підлягають управлінню, тобто несистематичних. Власне здійснення ефективного менеджменту та маркетинг як елементу управління, контролю дозволить звести вплив цих чинників до мінімуму. Варто сказати про важливість не накопичення тих активів, котрі як інвестиція не приносять прибутку, окрім того варто постійно моніторити тривалість операційного та фінансового циклів з ціллю вивільнення ресурсів та швидкого отримання результату. Вважаємо, що вагомим внутрішнім чинником впливу в межах фінансового стану суб'єкту є стратегія розвитку. При цьому долученими до формування даної стратегії повинні бути всі без винятку працівники підприємства, адже генерація ідей і бачення прогалін можлива на будь-якому шляху формування матеріалопотоку підприємства. Тож, стратегія розвитку покликана сприяти покращенню та розвитку діяльності зокрема, в межах формування резервів, ефективного використання ресурсів, підвищення потенціалу підприємства, утримання конкурентних переваг. В реаліях

військового стану проблематика фінансової кризи та фінансової нестабільності, загрози банкрутства є надзвичайно вагомою і актуальною. Економічна нестабільність, зростання темпів інфляції, високі ціни у більшості суб'єктів формують проблеми із платоспроможністю, що може провокувати в подальшому навіть банкрутство.

Дослідження в межах літературних джерел вказує, на те, що оцінка фінансового стану вирішує наступні завдання [57-65]:

- оцінка фінансових ресурсів на етапі утворення суб'єкту (ресурсів загалом та з розподілом останніх на власну і позикову складову);
- оцінка активів як втілення ресурсів з ціллю господарювання (активів загалом та їх основної і оборотної складової);
- оцінка ліквідності, платоспроможності суб'єкту;
- оцінка фінансової стійкості суб'єкту;
- оцінка фінансових результатів суб'єкту та їх прогнозування;
- оцінка фінансових ризиків;
- оцінка ефективності відносно використання майна (капіталу) підприємства, забезпечення підприємства власними оборотними коштами;
- вивчення відповідності стосовно коштів і джерел, раціональності їх розміщення, а також ефективності використання;
- оцінка становища суб'єкту здійснення господарювання на фінансовому ринку, а також кількісна оцінка його конкурентоспроможності;
- оцінка ділової активності суб'єкту;
- оцінка ефективності використання фінансових ресурсів;
- визначення причинно-наслідкових зв'язків, показників виробничої, комерційної та фінансової діяльності і на базі цього оцінка процесу виконання плану відносно надходження фінансових ресурсів та їх ефективного використання з аспектів зміцнення фінансового стану суб'єкту;
- розробка конкретних заходів акцентованих на ефективному використанні фінансових ресурсів і зміцненні фінансового стану суб'єкту.

Вагомим є той факт, що фінансовий стан суб'єкту окреслює не лише його життєдіяльність, а й розкриває зміст чинників впливу та розвитку суб'єкту господарювання та формує змогу ідентифікувати резерви стосовно покращення наявної в межах підприємства ситуації.

1.2. Етапи та методи здійснення комплексної оцінки фінансового стану

Базовим елементом відносно процедури комплексної оцінки є розроблення конкретного алгоритму. Вцілому організація процесу комплексної оцінки відносно фінансового стану суб'єкту передбачає формування послідовних та взаємопов'язаних етапів, змістовне наповнення котрих залежить як від потреб аналізу, так і від обраних оціночних показників (рис.1.3) [1; 55-64].

Рис.1.3. Етапи комплексної оцінки відносно фінансового стану суб'єкту здійснення господарювання

Перший етап акцентує увагу на окресленні базової (цільової) функції відносно комплексної оцінки фінансового стану, котра включає наступні елементи [50-54]:

- об'єкт здійснення дослідження, особливості даного об'єкту (приналежність до певної галузі, форма власності, розмір підприємства та масштаби його функціонування, стан на ринку, рівень монополізації в межах певної галузі в якій функціонує суб'єкт тощо);

- інформаційна база (фінансова звітність та її часові межі);

- мета і завдання здійснення оцінки (порівняльна характеристика відносно фінансового стану, оцінювання відносно кредитоспроможності, прогнозування стосовно ймовірності банкрутства, тощо);

- синергія із напрямків аналізу фінансово-господарської діяльності суб'єкту оцінки, що є складовими в межах узагальнюючого інтегрального показника (прибутковість в межах підприємництва, ділова активність в межах суб'єкту, ринкова стабільність в межах суб'єкту, довгострокові і короткострокові перспективи відносно платоспроможності, ефективність здійснення управління підприємством тощо);

- форма подання результатів здійсненої оцінки (чітке окреслення відносно абсолютної величини інтегрального показника, здійснення порівняння);

- методика обґрунтування відносно пропозицій із впровадження заходів досяжності мети комплексного фінансового аналізу.

Другий етап представляє собою обґрунтування відносно системи показників і здійснення первинного оброблення, узагальнення та консолідації в межах вихідної фінансової інформації. З ціллю забезпечення процесу виконання завдань, котрі окреслюються в межах другого етапу необхідно виконати наступні кроки [43-48]:

- групування конкретних інформаційних джерел згідно із окресленими напрямками оцінки фінансового стану суб'єкту і формування конкретних

об'єктів здійснення спостереження (наприклад, платоспроможність, рентабельність, ділова активність, фінансові результати, майновий стан тощо);

- обґрунтування в межах інтеграції у цільову функцію комплексної оцінки системи фінансових показників як форми здійснення узагальнення вихідних базових даних за генерованими інформаційними джерелами;

- окреслення форм обробки вихідної інформації в межах обґрунтованої системи показників.

Третій, четвертий етапи передбачають технічну реалізацію відносно методичних елементів, котрі окреслені на першому етапі, на базі обґрунтованої в межах другого етапу синергії напрямів оцінки та об'єктів генерування дослідження. При цьому забезпечується процес вибору методики здійснення розрахунку показників за акцентованими напрямами здійснення дослідження, окреслення порядку процесу формування цільового інтегрального показника комплексної оцінки фінансового стану суб'єкту.

Слід акцентувати увагу на ряді формалізованих методик, котрі згідно із специфікою загальних характеристик, можна об'єднати в три групи [18; 33; 41]:

- ранжирування відносно фінансових показників;
- розрахунок в межах інтегрального показника оцінки фінансового стану суб'єкту;
- співставлення відносно здійснених розрахункових показників із еталоном;

Варто також відзначити і той факт, що результати здійснюваного ранжирування суб'єкту оцінки на базі кількісного значення в межах інтегрованого показника не завершує процедури комплексної оцінки відносно фінансового стану суб'єкту, бо в межах п'ятого етапу здійснюють детальне пояснення відносно здійснюваної оцінки [32 с. 250].

На сьогодні є значна кількість методик здійснення діагностики відносно фінансового стану, котрі варіюють за складом та кількістю фінансових коефіцієнтів. І досить часто постає проблематика відносно вибору методики здійснення оцінки фінансового стану суб'єкту.

Дослідивши літературні джерела варто узагальнити, що найбільш використовувані методи здійснення оцінки фінансового стану - це: коефіцієнтний; комплексний; інтегральний; беззбитковий; рівноважний. Методи фінансового аналізу являють собою певний комплекс науково-методичного інструментарію з метою здійснення оцінки фінансового стану суб'єкту [20, с. 278].

Детальне розкриття інформації відносно кожного із цих методів подано нами в межах табл. 1.3 [1-3; 46-50; 57-64].

Таблиця 1.3

Методи здійснення оцінки фінансового стану суб'єкту

Метод	Характеристика методу	Напрямок оцінки	Оціночні показники
1	2	3	4
Коефіцієнтний	Використовує систему коефіцієнтів, котрі окреслюють всі сторони діяльності суб'єкту з акцентом впливу зовнішнього та внутрішнього середовища на функціонування суб'єкту. Система коефіцієнтів може варіювати. Недоліки методу: 1) трудомісткість; 2) відсутність нормативних значень по деяким із коефіцієнтів	Ліквідність	Коефіцієнт абсолютної ліквідності Коефіцієнт загальної ліквідності Коефіцієнт критичної ліквідності
		Рентабельність	Коефіцієнт рентабельності активів Коефіцієнт рентабельності реалізації
		Фінансова стійкість	Коефіцієнт автономії Коефіцієнт фінансового ризику Коефіцієнт концентрації позикового капіталу
		Ділова активність	Коефіцієнт оборотності активів Коефіцієнт оборотності власного капіталу Коефіцієнт оборотності основних засобів
		Показники оцінки ефективності управління	Обсяг чистого прибутку в розрахунку на 1 грн чистого доходу Обсяг валового прибутку в розрахунку на 1 грн чистого доходу Обсяг прибутку від господарської діяльності в розрахунку на 1 грн чистого доходу

Продовж. табл. 1.3

1	2	3	4
Комплексний	Окреслює та аналізує ті напрямки в діяльності суб'єкту, в яких виникають проблеми, причому акцентуючи на причинах проблем. Недоліки методу: 1) трудомісткість; 2) відсутність нормативних значень по деяким із коефіцієнтів	Включає узагальнюючі показники та загальні показники здійснення оцінки фінансового стану	Узагальнюючі показники: - оцінка фінансового стану на предмет задовільного (стійка платоспроможність, ефективне використання капіталу, своєчасна організація розрахунків) / незадовільного (відсутність власних оборотних коштів, неефективне розміщення ресурсів, наявність стійкої заборгованості платежів, негативні тенденції у виробництві). Показники оцінки фінансового стану: - показники оцінки ліквідності та платоспроможності; - показники здійснення оцінки рентабельності; - показники здійснення оцінки фінансової стійкості; - показники оцінки прибутковості; - показники оцінки капіталу; - показники оцінки активів; - показники оцінки ділової активності
Інтегральний	Передбачає розрахунок інтегрального показника на основі узагальнюючих показників за рівнем платоспроможності, фінансової незалежності та якості активів суб'єкту. При цьому інтегральний показник можна доповнити будь-якою кількістю аналітичних напрямків та коефіцієнтів. Недоліки методу: 1) певна неузгодженість понять «платоспроможність» та «ліквідність»	Рівень платоспроможності	Коефіцієнт покриття Коефіцієнт поточної ліквідності Коефіцієнт абсолютної ліквідності
		Рівень фінансової незалежності	Коефіцієнт автономії Коефіцієнт фінансової стабільності Коефіцієнт маневреності власного капіталу
		Рівень якості активів	Частка високоліквідних активів Коефіцієнт якості дебіторської заборгованості Коефіцієнт чистих обігових активів
Беззбитковий	Заснований на використанні механізму операційного важеля та його впливу на результати суб'єкту. Недоліки: 1) неузгодженість із такими сторонами оцінки як конкурентоспроможність, кредитоспроможність, ринкова і ділова активність	Критерій оцінки – запас фінансової міцності з акцентом на беззбитковості та понесених витратах	Оцінка за напрямками: - зона створення коштів як результату господарювання; - рівноважний стан господарювання; - нульова зона безпеки

Кожен із окреслених методів обирається із врахуванням критеріїв вибору, зокрема [1-3; 46-50; 57-64]:

1) часова база. Так, якщо оцінку потрібно здійснити за короткий термін, то не рекомендується використання таких методів як: коефіцієнтний, комплексний чи інтегральний методи;

2) спектр здійснення оцінки. Під час процесу оцінки деякі методи не враховують конкурентоспроможність, кредитоспроможність та ділову активність. До цих методів належать: беззбитковий та рівноважний;

3) можливість отримання інформації для здійснення аналізу.

Інформаційною базою відносно оцінки фінансового стану суб'єкту є бухгалтерська та фінансова звітність. Дана інформація повинна відповідати для достовірності оцінки певним окресленим критеріям, зокрема:

1) доречність;

2) вірогідність та правдивість даних;

3) вчасність.

Таким чином фінансовий стан суб'єкту здійснення господарювання потребує систематичної ґрунтовної оцінки із використанням різноманітних методів з акцентом на галузевій складовій. Саме така систематична ґрунтова оцінка формує можливість співставлення та аналізу показників господарювання на певну дату та в динаміці. Безперечно, постійний ґрунтовний аналіз чітко окреслить найбільш доцільні способи використання фінансових ресурсів, структуруючи їх так, щоб забезпечити найвищу ефективність.

Таблиця 2.1

**Аналіз динаміки, складу та структури фінансових ресурсів
ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за 2021 – 2023 рр.**

Види джерел формування фінансових ресурсів	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Зміни (+;-) 2023 р. порівняно з 2021 р.		
	сума, тис. грн.	у % до підсу- мку	сума, тис. грн.	у % до підсу- мку	сума, тис. грн.	у % до підсу- мку	суми, тис. грн.	пит. ва- ги, пун- ктів	2023 р. у % до 2021 р.
За приналежністю									
Власний капітал	4881	35,0	18124	45,6	19339	45,9	14458	10,8	296,2
Позиковий капітал	9062	65,0	21615	54,4	22837	54,1	13775	-10,8	152,0
Всього	13943	100,0	39739	100,0	42176	100,0	28233	0,0	202,5
За власністю									
Статутний	6	0,1	2	0,0	5	0,0	-1	-0,1	-16,7
Додатковий	4875	99,9	18122	100,0	19334	100,0	14459	0,1	296,6
Всього	4881	100,0	18124	100,0	19339	100,0	14458	0,0	296,2
За терміном користування									
Поточні зобов'язання	9062	100,0	21615	100,0	22837	100,0	13775	0,0	152,0
Всього	9062	100,0	21615	100,0	22837	100,0	13775	0,0	152,0
За ліквідністю									
Найбільш термінові	9062	100,0	21615	100,0	22837	100,0	13775	0,0	152,0
Всього	9062	100,0	21615	100,0	22837	100,0	13775	0,0	152,0

Дослідження власних фінансових ресурсів показало, що у його структурі 99,0 % та 100,0 % складає додатковий капітал, котрий представлений нерозподіленим прибутком.

Дослідження позикових фінансових ресурсів згідно термінів користування і за ліквідністю акцентує на тому, що даний склад 100,0 % представлений поточними зобов'язаннями, котрі за ліквідністю є найбільш терміновими.

Сформовані в межах господарства фінансові ресурси, тобто їх структура в розрізі власної та позикової складової впливає на фінансову стійкість суб'єкту

здійснення господарювання. Тож, вважаємо за доцільне наступним кроком проаналізувати фінансову стійкість ПІДПРИЄМСТВА «XXX» за 2021-2023 рр. (табл. 2.2).

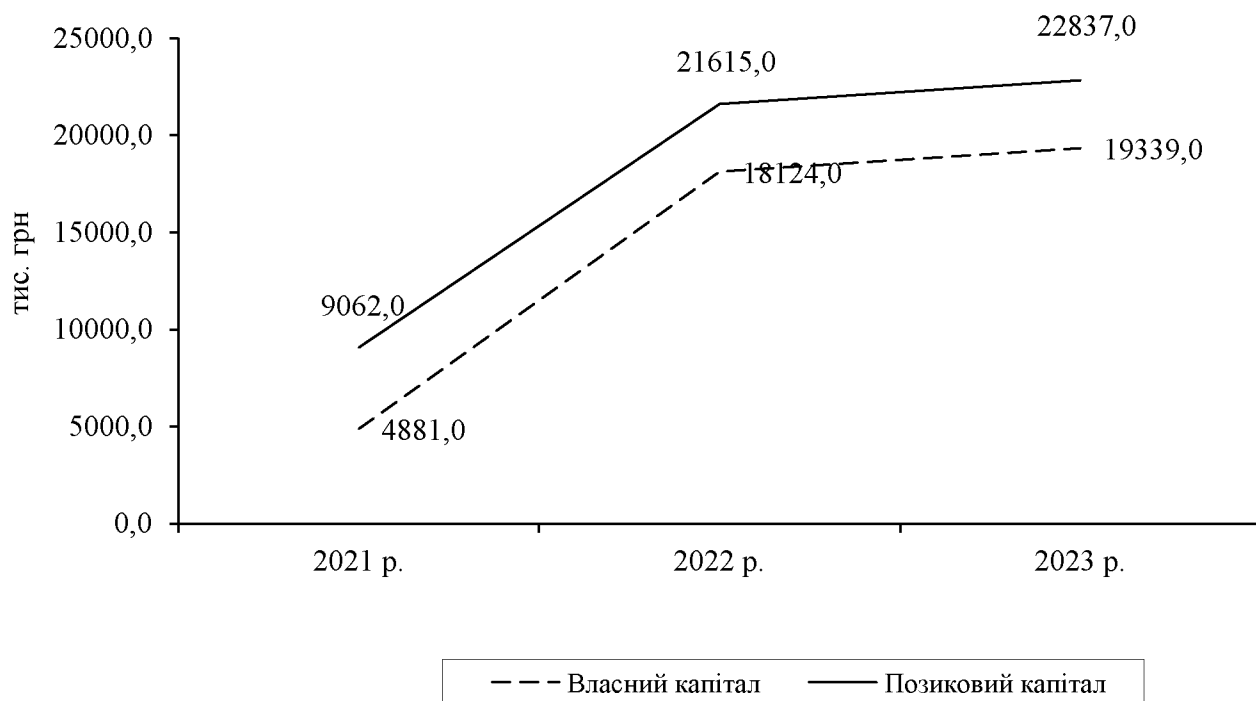

Рис. 2.1. Динаміка фінансових ресурсів ПІДПРИЄМСТВА «XXX» за 2021-2023 рр.

Згідно із даними табл. 2.2, показники джерел формування капіталу дають підставу зробити певні висновки, зокрема:

- господарство має значення показника коефіцієнту автономії, нижче за норматив (норматив не менше 0,5): 0,350; 0,456 та 0,459 відповідно у 2021-2023 рр.;

- коефіцієнт концентрації залученого капіталу також має значення, що перевищують норматив і становить 0,650; 0,544 та 0,541 у 2021-2023 рр., маючи тенденційне скорочення на 0,108;

- меншими за нормативні значення має коефіцієнт фінансової залежності, що приймає значення відповідно 2,857; 2,193 та 2,181 у 2021-2023 рр., маючи при цьому тенденційне скорочення на 0,676;

- коефіцієнт фінансової стабільності, який складає відповідно 0,539;

0,838 та 0,847, тенденційно зростаючи на 0,308;

- коефіцієнт фінансового ризику, який складає відповідно 1,857; 1,193 та 1,181, скорочуючись на 0,676;

- коефіцієнт поточних зобов'язань, який складає 1,000 у всіх досліджуваних роках.

Таблиця 2.2

**Аналіз показників фінансової стійкості ПІДПРИЄМСТВА «XXX»
за 2021 – 2023 рр.**

Показники	2021 р.	2021 р.	2023 р.	Відхилення (+;-) 2023 р. по відношенню до 2021 р.
Показники структури джерел формування капіталу				
Коефіцієнт автономії	0,350	0,456	0,459	0,108
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,650	0,544	0,541	-0,108
Коефіцієнт фінансової залежності	2,857	2,193	2,181	-0,676
Коефіцієнт фінансової стабільності	0,539	0,838	0,847	0,308
Коефіцієнт фінансового ризику	1,857	1,193	1,181	-0,676
Коефіцієнт поточних зобов'язань	1,000	1,000	1,000	x
Показники стану оборотних активів				
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,644	0,682	0,684	0,039
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами	0,258	0,364	0,367	0,109
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними коштами	0,313	0,787	0,773	0,460
Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	0,047	0,381	0,579	0,531
Показники стану основного капіталу				
Коефіцієнт виробничого потенціалу	0,573	0,279	0,310	-0,263
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	0,073	0,095	0,098	0,024
Коефіцієнт нагромадження амортизації	0,117	0,042	0,026	-0,091
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	7,032	5,890	5,896	-1,136

Показники стану оборотних активів характеризуються наступною динамікою:

- коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами складає відповідно 0,258; 0,364 та 0,367 у 2021-2023 рр., тобто є нижчим за норматив;

- коефіцієнт маневреності відносно власного капіталу перебуває за межами нормативу і складає 0,644; 0,682 та 0,684 (норматив 0,4-0,6) у досліджуваних роках;

- коефіцієнт забезпеченості запасів власними коштами складає 0,313; 0,787 та 0,773, маючи тенденцію до зростання на 0,460. Приймаючи значення в межах нормативу у 2022 та 2023 рр. (норматив 0,5 і вище);

- коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів складає відповідно 0,047; 0,381 та 0,579, при цьому зростаючи в періоді дослідження на 0,531. Приймаючи значення в межах нормативу лише у 2023 р. (норматив 0,5).

Показники стану основного капіталу характеризуються скороченням коефіцієнту виробничого потенціалу з 0,573 у 2021 р. до 0,310 у 2023 р., зростання коефіцієнту реальної вартості основних засобів у майні на 0,024 за період дослідження, скороченням коефіцієнту нагромадження амортизації на 0,091 та скороченням коефіцієнту співвідношення оборотних і необоротних активів на 1,136.

Графічне відображення відносно коефіцієнтів фінансової стійкості ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» подано в межах рис. 2.2.

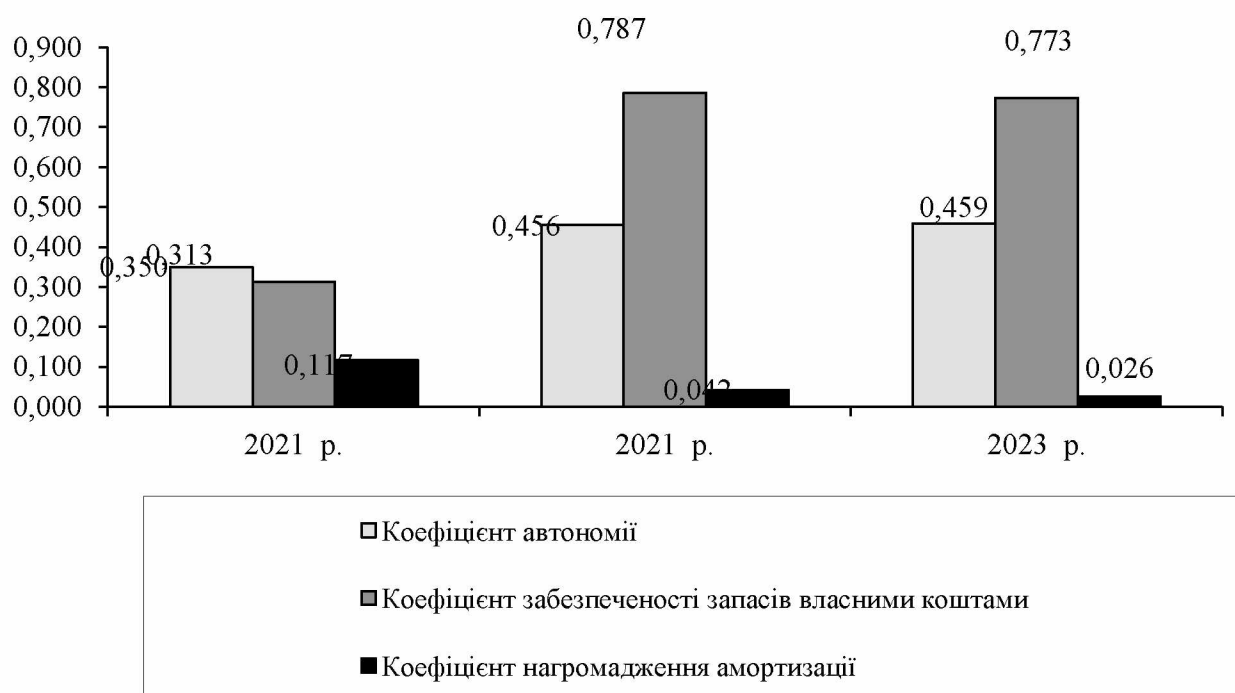

Рис. 2.2. Динаміка коефіцієнтів фінансової стійкості ПІДПРИЄМСТВА

«XXX» за 2021-2023 рр.

Вважаємо, що наступним кроком дослідження повинен стати тип фінансової стійкості ПІДПРИЄМСТВА «XXX» (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

**Аналіз типу фінансової стійкості ПІДПРИЄМСТВА «XXX»
за 2021 – 2023 рр.**

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення (+;-) 2023 р. по відношенню до 2021 р.
Власні оборотні кошти	3145	12356	13223	10078
Запаси	10061	15709	17112	7051
Власні оборотні кошти та довгострокові зобов'язання	3145	12356	13223	10078
Загальна величина основних джерел формування запасів	3145	12356	13223	10078
Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів для формування запасів	-6916	-3353	-3889	3027
Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань для формування запасів	-6916	-3353	-3889	3027
Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини основних джерел формування запасів	-6916	-3353	-3889	3027
Тип фінансової стійкості	кризовий			
Коефіцієнт забезпечення запасів відповідними джерелами формування	0,313	0,787	0,773	0,5
Надлишок (+) або нестача (-) відповідних джерел формування на 1 грн. запасів, грн.	-0,69	-0,21	-0,23	0,5

Дослідження відносно типу фінансової стійкості ПІДПРИЄМСТВА «XXX» за даними табл. 2.3, показало, що у всіх досліджуваних роках суб'єкт характеризується нестачею власних оборотних активів для покриття запасів в обсягах 6916 тис. грн, 3353 тис. грн та 3889 тис. грн відповідно. Тож, стан ПІДПРИЄМСТВА «XXX» окреслюється як кризовий.

Вагомою складовою фінансових ресурсів суб'єкту є його фінансові результати, саме тому вважаємо за доцільне дослідити їх (табл. 2.4).

Дослідження показали, що чистий дохід ПІДПРИЄМСТВА «XXX» (табл. 2.4.) збільшився на 19419 тис. грн або ж на 65,7 %. Дослідження витрат показало, що операційні витрати збільшилися на 72,3 % або на 9328 тис. грн. У складі операційних витрат собівартість збільшилась на 8522 тис. грн або на 118,8 %, адміністративні витрати збільшилися на 60 тис. грн або на 1,1 %, витрати на збут у 2021 р. взагалі були відсутні, а у 2022 р. вони становили 690 тис. грн, у 2023 р. – 713 тис. грн. Інші операційні витрати у 2023 р. порівнюючи із 2021 р. збільшилися на 33 тис. грн або ж на 66,0 %.

Таблиця 2.4

Аналіз фінансових результатів ПІДПРИЄМСТВА «XXX» за 2021 – 2023 рр.

Показники	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Відхилення (+;-) 2023 р. по відношенню до 2021 р.	
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	суми, тис. грн.	2023 р. у % до 2021 р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	29543	x	36570	x	48962	x	19419	65,7
Операційні витрати	12905	100,0	18154	100,0	22233	100,0	9328	72,3
у тому числі:								
а) собівартість реалізованої продукції	7174	55,6	12372	68,2	15696	70,6	8522	118,8
б) адміністративні витрати	5681	44,0	4989	27,5	5741	25,8	60	1,1
в) витрати на збут	0	0,0	690	3,8	713	3,2	713	x
г) інші операційні витрати	50	0,4	103	0,6	83	0,4	33	66,0
Валовий прибуток	22369	x	24198	x	33266	x	10897	48,7
У % до чистого доходу (виручки) від	x	75,7	x	66,2	x	67,9	x	x

реалізації продукції								
Інші операційні доходи	830	x	1360	x	962	x	132	15,9
Прибуток від операційної діяльності	17468	x	19776	x	27691	x	10223	58,5

Продовж. табл. 2.4

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Прибуток від звичайної діяльності	17667	x	20034	x	28182	x	10515	59,5
Фінансові та інвестиційні доходи	241	x	301	x	699	x	458	190,0
Фінансові та інвестиційні витрати	42	x	43	x	208	x	166	395,2
Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування	17667	x	20034	x	28182	x	10515	59,5
Чистий прибуток	17667	x	20034	x	28182	x	10515	59,5
У % до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції	x	59,8	x	54,8	x	57,6	x	x

Валовий прибуток ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» зріс на 10897 тис. грн або ж на 48,7 %.

Питома вага валового прибутку у відсотках до чистого доходу становила у 2021-2023 рр. 75,7 %, 66,2 % та 67,9 %. Інші операційні доходи ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» збільшились на 132 тис. грн або ж на 15,9 %. Прибуток від операційної діяльності збільшився у 2023 р. порівняно із 2021 р. на 10223 тис. грн або ж на 58,5 %.

Фінансові та інвестиційні доходи збільшились на 458 тис. грн або ж у 1,9 разів, при цьому фінансові та інвестиційні витрати збільшились аж у 4 рази або ж на 166 тис. грн. Чистий прибуток за період дослідження в межах ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» характеризується зростанням на 10515 тис. грн або

на 59,5 %.

Графічне відображення відносно прибутку ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за 2021-2023 рр. подано нами в межах рис. 2.3.

Дослідивши динаміку фінансових результатів ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ», вважаємо за доцільне проаналізувати розподіл прибутку господарства за 2021-2023 рр. (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Аналіз розподілу прибутку ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за 2021-2023 рр.

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення (+;-)	
				2022 р. порівняно з 2021 р.	2023 р. порівняно з 2022 р.
Нерозподілений прибуток на початок року	1323	4875	18122	3552	13247
Чистий прибуток за звітний період	17667	20034	28182	2367	8148
Спрямування чистого прибутку до нерозподіленого прибутку	17667	20034	28182	2367	8148
Нерозподілений прибуток на кінець року	18990	24909	46304	5919	21395

Згідно із даними табл. 2.6, весь прибуток спрямовується у нерозподілений і характеризується зростанням на кінець 2022 р. порівняно із 2021 р. на 5919 тис. грн і на 21395 тис. грн у 2023 р. порівняно із 2022 р.

Проаналізувавши прибуток варто також дослідити і відносні показники у вигляді співставлення доходів і витрат. Дані показники у вигляді показників рентабельності для ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» подані нами в межах табл.2.6, 2.7, 2.8.

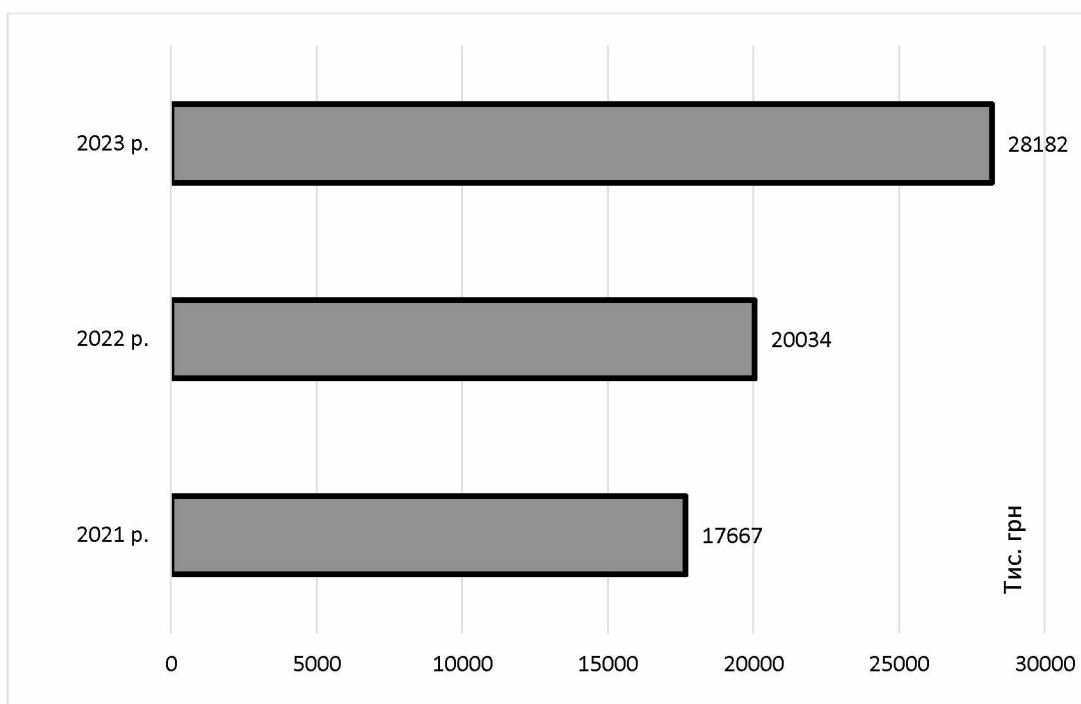

Рис. 2.3. Динаміка чистого прибутку ПІДПРИЄМСТВА «XXX» за 2021-2023 рр.

Таблиця 2.6

**Аналіз показників рентабельності витрат
ПІДПРИЄМСТВА «XXX» за 2021 – 2023 рр.**

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення (+;-) 2023 р. по відношенню до 2021 р.
Рентабельність виробничих витрат	311,8	195,6	211,9	-99,9
Рентабельність продажу	59,8	54,8	57,6	-2,2
Рентабельність операційної діяльності	135,4	108,9	124,5	-10,8
Рентабельність виручки від операційної діяльності	57,5	52,1	55,5	-2,0
Чиста рентабельність звичайної діяльності	136,5	110,1	125,6	-10,9
Загальна рентабельність господарської діяльності	136,5	110,1	125,6	-10,9
Чиста рентабельність господарської діяльності	136,5	110,1	125,6	-10,9

Згідно із даними табл. 2.6 ПІДПРИЄМСТВА «XXX» характеризується високими значеннями відносно рентабельності витрат, але дані показники в динаміці скорочуються, що спровоковано тим, що собівартість зростала

нижчими темпами порівняно із валовим прибутком.

Згідно із дослідженням даних табл. 2.6, рентабельність відносно виробничих витрат становить 311,8 %, 195,6 % та 211,9 % відповідно у 2021-2023 рр.

Рентабельність в межах продажу відповідно становить 59,8 %, 54,8 % та 57,6 %, рентабельність операційної діяльності у 2021-2023 рр. складала 135,4 %, 108,9 % та 124,5 %, рентабельність виручки від операційної діяльності відповідно складала 57,5 %; 52,1 % та 55,5 %.

Показник чистої рентабельності звичайної діяльності, загальної рентабельності господарської діяльності та чистої рентабельності господарської діяльності складають 136,5 %, 110,1 % та 125,6 % у 2021-2023 рр.

Аналіз показників рентабельності капіталу ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за 2021-2023 рр. подано в межах табл. 2.7.

Таблиця 2.7

**Аналіз показників рентабельності капіталу
ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за 2021 – 2023 рр.**

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення (+;-) 2023 р. по відношенню до 2021 р.
Чиста рентабельність капіталу (активів)	135,2	74,6	68,8	-66,4
Чиста рентабельність власного капіталу	569,1	174,2	150,5	-418,6
Чиста рентабельність виробничих фондів	221,5	222,0	276,7	55,2

Згідно аналізу рентабельності капіталу (табл.2.7). чиста рентабельність капіталу складала 135,2 %, 74,6 % та 68,8 % відповідно у 2021-2023 рр. Чиста рентабельність власного капіталу становила відповідно 569,1 %, 174,2 % та 150,5 %. Такі високі значення показника чистої рентабельності відносно власного капіталу пояснюється тим, що чистий дохід зростав набагато швидше, ніж власний капітал підприємства «ХХХ». Рентабельність виробничих фондів становила відповідно 221,5 %, 222,0 % та 276,7 %.

В межах табл. 2.8 подано аналіз показників окупності витрат і капіталу

підприємства «ХХХ» за 2021-2023 рр.

Таблиця 2.8

**Аналіз показників окупності витрат і капіталу
ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за 2021 – 2023 рр.**

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення (+;-) 2023 р. по відношенню до 2021 р.
Коефіцієнт окупності виробничих витрат	4,118	2,956	3,119	-0,999
Коефіцієнт окупності витрат операційної діяльності	2,354	2,089	2,245	-0,108
Коефіцієнт окупності адміністративних витрат	5,200	7,330	8,528	3,328
Коефіцієнт окупності капіталу (активів)	2,261	1,362	1,195	-1,066
Коефіцієнт окупності власного капіталу	9,516	3,179	2,614	-6,902
Період окупності капіталу (активів), років	0,7	1,3	1,5	0,7
Період окупності власного капіталу, років	0,2	0,6	0,7	0,5

Графічне відображення показників рентабельності витрат і капіталу подано в межах рис. 2.4.

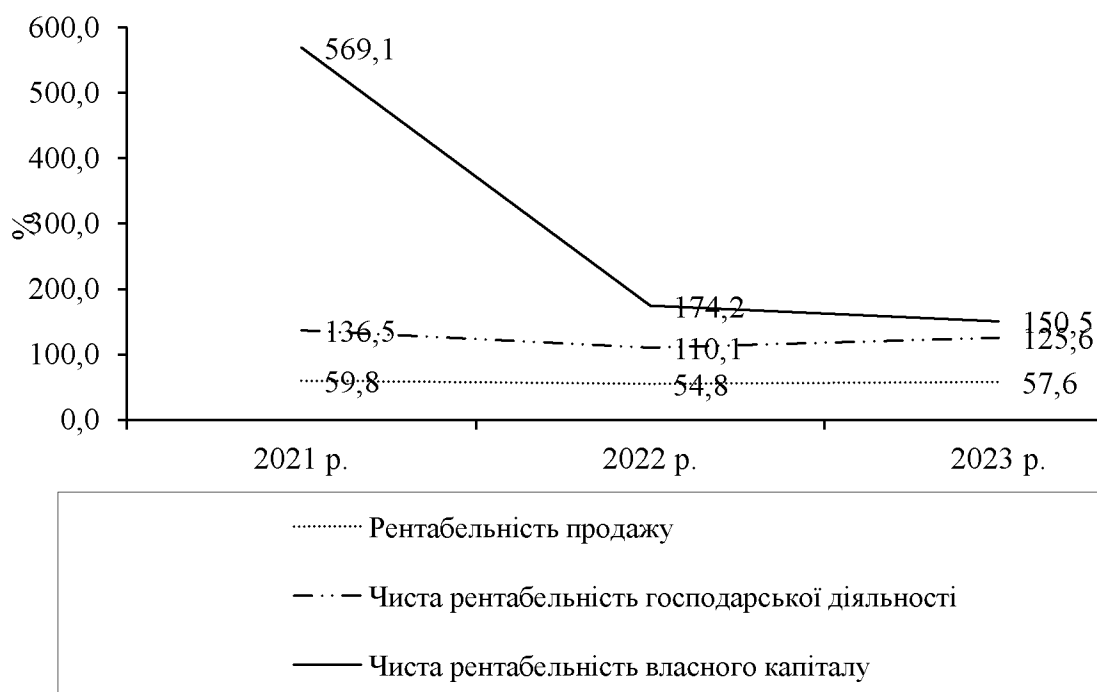

Рис. 2.4. Динаміка показників рентабельності
ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за 2021-2023рр.

Згідно із даними табл. 2.8, значення коефіцієнту окупності виробничих

витрат за період дослідження скоротилось із 4,118 – у 2021 р. до 3,119 – у 2023 р. Коефіцієнт окупності витрат операційної діяльності скоротився в періоді дослідження на 0,108, тобто із 2,354 – у 2021 р. до 2,245 – у 2023 р.

Коефіцієнт окупності адміністративних витрат, навпаки характеризується зростанням із 5,200 – у 2021 р. до 8,528 – у 2023 р., тобто на 3,328. Коефіцієнт окупності капіталу скоротився на 1,066, тобто із 2,261 – у 2021 р. до 1,195 – у 2023 р. Коефіцієнт окупності власного капіталу характеризується скороченням із 9,516 – у 2021 р. до 2,614 – у 2023 р.

Період окупності капіталу зріс із 0,7 років до 1,5 років, що є негативним, збільшився також період окупності відносно власного капіталу із 0,2 до 0,7, що також є негативним явищем.

2.2. Оцінка активів, ліквідності та платоспроможності господарюючого суб'єкта

З ціллю здійснення прибуткової діяльності фінансові ресурси втілюються в активи. Власне активи забезпечують виробничий процес у довгостроковій та короткостроковій перспективі. У довгостроковій перспективі виробничий процес забезпечують активи необоротні, а активи оборотні забезпечують поточні виробничі процеси.

Тож, проаналізуємо активи ПІДПРИЄМСТВА «XXX» за даними табл. 2.9.

Активи згідно характеру обороту (табл.2.9) представлені необоротними активами, які за період дослідження збільшились на 4380 тис. грн або ж на 71,6 %, зросла і їх питома вага на 2,1 в.п. та оборотними активами, які збільшились на 23853 тис. грн або ж на 66,1 %, але їх питома вага знизилась на 2,1 в.п.

Активи за формою функціонування вказують на зростання матеріальних активів на 11431 тис. грн або ж на 49,2 %, проте їх питома вага знизилась на 29,5 в.п. та зростання фінансових активів на 16802 тис. грн або ж на 88,7 %, а їх

питома вага відповідно зросла на 29,5 в.п.

Активи за ліквідністю вказують на зростання високоліквідних активів на 7502 тис. грн або ж на 98,1 %, при цьому їх питома вага зросла на 17,1 в.п. Середньоліквідні активи збільшились на 9300 тис. грн або ж на 82,3 %, а їх питома вага збільшилась на 12,5 %. Низьколіквідні активи за період дослідження збільшились на 7051 тис. грн або ж на 41,2 %, однак їх питома вага знизилась на 31,6 в.п. Важколіквідні активи ПІДПРИЄМСТВА «XXX» характеризуються зростанням у 2023 р. порівняно із 2021 р. на 4380 тис. грн або ж на 71,6 %, збільшилась і їх питома вага на 2,1 в.п.

Активи за сферою їх розміщення в оборотні активи окреслюють 57,1 %, 21,5 % та 24,9 % у складі сфери виробництва. При цьому активи у сфері виробництва збільшились за період дослідження на 1993 тис. грн або ж на 22,2 %, а їх питома вага знизилась на 32,2 в.п. У сфері обігу перебуває 42,9 %, 78,5 % та 75,1 % активів, маючи тенденцію до збільшення на 21860 тис. грн або ж на 80,7 %, збільшилась і їх питома вага на 32,2 в.п.

Таблиця 2.9

Аналіз динаміки, складу та структури активів ПІДПРИЄМСТВА «XXX» за 2021 – 2023 рр.

Види активів	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Відхилення (+;-) 2023 р. по відношенню до 2021 р.		
	сума, тис. грн.	у %	сума, тис. грн.	у %	сума, тис. грн.	у %	суми, тис. грн	пит. ваги, пунктів	2023 р. у % до 2021 р.
За характером обороту									
Необоротні активи	1736	12,5	5768	14,5	6116,0	14,5	4380	2,1	71,6
Оборотні активи	12207	87,5	33971	85,5	36060	85,5	23853	-2,1	66,1
Всього	13943	100,0	39739	100,0	42176	100,0	28233	0,0	66,9
За формою функціонування									
Матеріальні	11797	84,6	21477	54,0	23228	55,1	11431	-29,5	49,2
Фінансові	2146	15,4	18262	46,0	18948	44,9	16802	29,5	88,7
Всього	13943	100,0	39739	100,0	42176	100,0	28233	0,0	66,9
За рівнем ліквідності									

Високоліквідні	148	1,1	4712,0	11,9	7650	18,1	7502	17,1	98,1
Середньоліквідні	1998	14,3	13550,0	34,1	11298	26,8	9300	12,5	82,3
Низьколіквідні	10061	72,2	15709,0	39,5	17112	40,6	7051	-31,6	41,2
Важколіквідні	1736	12,5	5768	14,5	6116	14,5	4380	2,1	71,6
Всього	13943	100,0	39739	100,0	42176	100,0	28233	0,0	66,9
За джерелами формування оборотних активів									
Власні	3145	25,8	12356	36,4	13223	36,7	10078	10,9	76,2
Позикові	9062	74,2	21615	63,6	22837	63,3	13775	-10,9	60,3
Всього	12207	100,0	33971	100,0	36060	100,0	23853	0,0	66,1
За сферою розміщення оборотних активів									
У сфері виробництва	6970	57,1	7297	21,5	8963	24,9	1993	-32,2	22,2
У сфері обігу	5237	42,9	26674	78,5	27097	75,1	21860	32,2	80,7
Всього	12207	100,0	33971	100,0	36060	100,0	23853	0,0	66,1

Графічне відображення активів за характером обороту в межах ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за 2021-2023 рр. подано в межах рис. 2.5.

Рис. 2.5. Динаміка активів за характером обороту ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за 2021-2023 рр.

Вважаємо за доцільне також проаналізувати активи підприємства за складовими в межах табл. 2.10.

Вцілому активи ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за період дослідження зросли

на 28233 тис. грн або ж у 2 рази.

Необоротні активи у складі активів збільшились на 4380 тис. грн або ж у 2,5 рази, збільшилась і їх питома вага на 2,1 в.п. Оборотні активи збільшились на 23853 тис. грн або ж у 2 рази, при цьому їх питома вага у складі майна знизилась на 2,1 в.п.

Основні засоби, як складова активів необоротних збільшилась на 3089 тис. грн або ж у 3 рази, збільшилась і їх питома вага на 2,4 в.п. Довгострокові біологічні активи збільшились на 1291 тис. грн або ж у 1,8 рази, при цьому їх питома вага знизилась на 0,4 в.п. Запаси, як складова оборотних виробничих фондів, збільшились на 972 тис. грн або ж на 111,1 %, при цьому їх питома вага зменшилась на 1,9. Поточні біологічні активи зменшились у 2021 р. порівняно із 2023 р. на 1301 тис. грн або ж на 62,0 %, знизилась і їх питома вага на 13,2 в.п. Незавершене виробництво зросло на 2322 тис. грн або на 58,1 %, але їх питома вага скоротилась на 13,7 в.п.

Таблиця 2.10

Аналіз динаміки, складу та структури видів активів

ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за 2021 – 2023 рр.

Види активів	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Зміни (+;-) 2023 р. порівняно з 2021 р.		
	сума, тис. грн.	у % до підсу мку	сума, тис. грн.	у % до підсу мку	сума, тис. грн.	у % до підсу мку	суми, тис. грн.	пит. ваги, пун- ктів	2023 р. у % до 2021 р.
Активи - всього	13943	100,0	39739	100,0	42176	100,0	28233	х	202,5
Необоро- тні активи	1736	12,5	5768	14,5	6116	14,5	4380	2,1	252,3
Основні засоби	1024	7,3	3784	9,5	4113	9,8	3089	2,4	301,7
Довгост- рокові біологічні активи	712	5,1	1984	5,0	2003	4,7	1291	-0,4	181,3
Оборотні активи	12207	87,5	33971	85,5	36060	85,5	23853	-2,1	195,4
Оборотні виробничі фонди	6970	50,0	7297	18,4	8963	21,3	1993	-28,7	28,6

A1	Високоліквідні	148	4712	7650	П3	Найбільш термінові	9062	21615	22837	-8914	-16903	-15187
A2	Середньоліквідні	1998	13550	11298	П2	Короткострокові	0	0	0	1998	13550	11298
A3	Низьколіквідні	10061	15709	17112	П1	Довгострокові	0	0	0	10061	15709	17112
Разом		12207	33971	36060		Разом	9062	21615	22837	3145	12356	13223

Аналіз відносно ліквідності балансу (табл. 2.11) вказує на те, що баланс не є абсолютно ліквідним. У 2021-2023 рр. є нестача високоліквідних активів для покриття найбільш термінових пасивів в обсягах: 8914 тис. грн, 16903 тис. грн та 15187 тис. грн. Однак, при цьому середньоліквідні активи достатні для покриття короткострокових пасивів, перевищуючи їх на 1998 тис. грн, 13550 тис. грн та 11298 тис. грн відповідно у 2021-2023 рр. Низьколіквідних активів для покриття довгострокових пасивів також достатньо, зокрема перевищення даних активів над пасивами складає відповідно: 10061 тис. грн, 15709 тис. грн та 17112 тис. грн у 2021-2023 рр.

Вважаємо за доцільне також проаналізувати коефіцієнти ліквідності і платоспроможності ПІДПРИЄМСТВА «XXX» за 2021-2023 рр. (табл. 2.12).

Таблиця 2.12

**Аналіз коефіцієнтів ліквідності та платоспроможності
ПІДПРИЄМСТВА «XXX» за 2021 – 2023 рр.**

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення (+,-) 2023 р. по відношенню до 2021 р.
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,016	0,218	0,335	0,319
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,237	0,845	0,830	0,593
Загальний коефіцієнт ліквідності	1,347	1,572	1,579	0,232
Коефіцієнт покриття запасів	0,694	1,722	1,603	0,909

Коефіцієнт абсолютної ліквідності (табл. 2.12) має значення менше за норматив у 2021 р. (норматив складає 0,2-0,5) та значення, що відповідає нормативному у 2022-2023 рр.: 0,218 та 0,335 відповідно. Коефіцієнт швидкої ліквідності становить 0,237, 0,845 та 0,830 у 2021-2023 рр., тобто є меншим за нормативне у 2021 р. (норматив складає 0,5-0,8). Коефіцієнт загальної ліквідності у 2021-2023 рр. мав наступні значення: 1,347, 1,572 та 1,579 (норматив – 1-2). Коефіцієнт покриття запасів повинен перебувати в рамках від 1 до 3, тобто у 2021 р. значення показника покриття запасів є менше за нормативне та відповідає нормативу у 2022-2023 рр., приймаючи відповідно значення 1,722 та 1,603.

Динаміка коефіцієнтів ліквідності ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за 2021-2023 рр. подана в межах рис. 2.6.

Дослідивши показники ліквідності в межах ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» вважаємо за доцільне з ціллю аналізу ризиків на операційному рівні дослідити ділову активність.

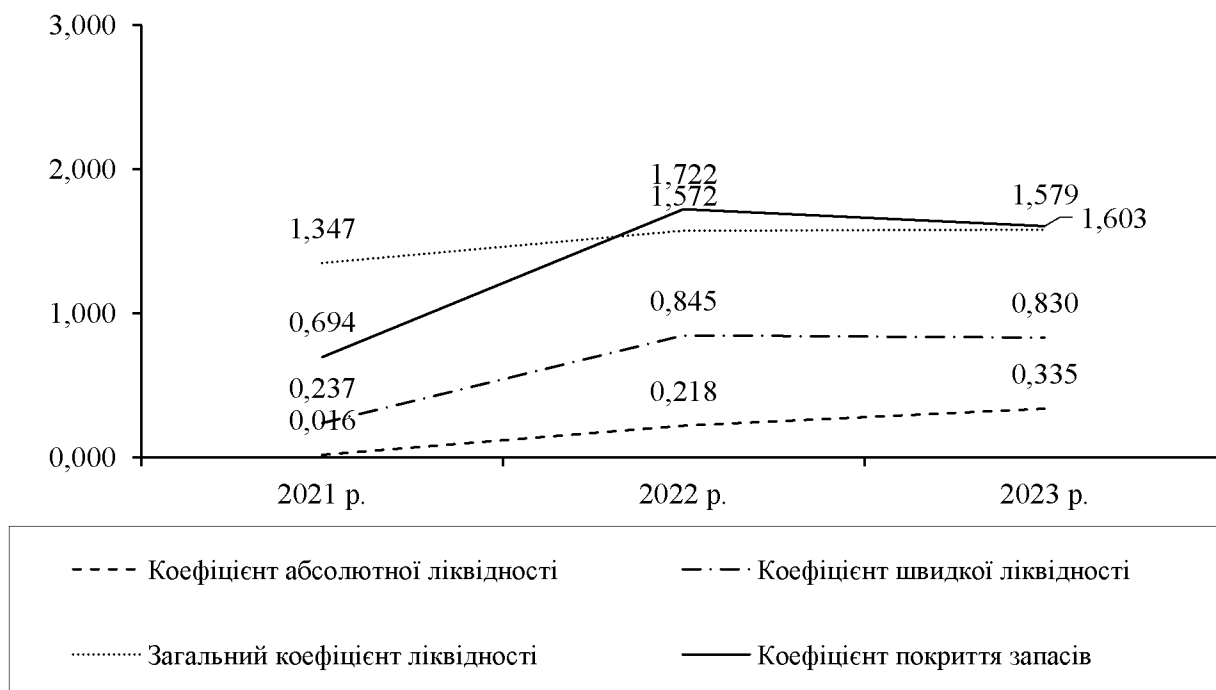

Рис. 2.6. Динаміка коефіцієнтів ліквідності та платоспроможності ПІДПРИЄМСТВА «XXX» за 2021-2023 рр.

Активи впливають на виробничий процес та отримання доходів, окрім того варто відзначити і той факт, що досить важливим питанням відносно отримання доходів є питання тривалості обороту активів, що позначається на тривалості операційного і фінансового циклів, а отже і на терміні вивільнення коштів з обороту. Тож, вважаємо за доцільне за даними табл. 2.13 проаналізувати ділову активність ПІДПРИЄМСТВА «XXX» за 2021-2023 рр.

Аналіз ділової активності ПІДПРИЄМСТВА «XXX» за 2021-2023 рр. показав, що тривалість одного обороту активів збільшилась у 2023 р. порівнюючи із 2021 р. на 142 дні або ж на 89,2 %, що є негативним.

Тривалість одного обороту активів оборотних збільшилась в періоді дослідження на 119 днів або ж на 85,4 %, що також негативно окреслює ділову активність суб'єкту та генерує фінансові ризики на операційному рівні. Тривалість одного обороту запасів збільшується на 3 дні або ж на 2,3 %.

Таблиця 2.13

Аналіз ділової активності ПІДПРИЄМСТВА «XXX» за 2021 – 2023 рр.

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення (+;-) 2023 р. по відношенню до 2021 р.	
				абсолютне	відносне, %
Коефіцієнт обертання активів	2,261	1,362	1,195	-1,066	-47,1
Тривалість одного обороту активів	159	264	301	142	89,2
Коефіцієнт обертання оборотних активів	2,593	1,584	1,398	-1	-46,1
Тривалість одного обороту оборотних активів	139	227	257	119	85,4
Коефіцієнт обертання запасів	3,052	2,838	2,984	0	-2,2
Тривалість одного обороту запасів	118	127	121	3	2,3
Коефіцієнт обертання коштів в розрахунках	17,226	3,584	2,632	-15	-84,7
Тривалість одного обороту коштів в розрахунках	21	100	137	116	554,6
Коефіцієнт обертання дебіторської заборгованості	18,557	4,704	3,941	-15	-78,8
Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості	19	77	91	72	370,9
Коефіцієнт обертання власного капіталу	9,516	3,179	2,614	-7	-72,5
Тривалість одного обороту власного капіталу	38	113	138	100	264,1
Коефіцієнт обертання кредиторської заборгованості	4,670	3,687	3,211	-1	-31,2
Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості	77	98	112	35	45,4
Тривалість операційного циклу, днів	139	227	257	119	85,4
Тривалість фінансового циклу, днів	62	130	145	84	135,3

Графічне відображення відносно динаміки ділової активності ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за 2021-2023 рр. подано в межах рис. 2.7.

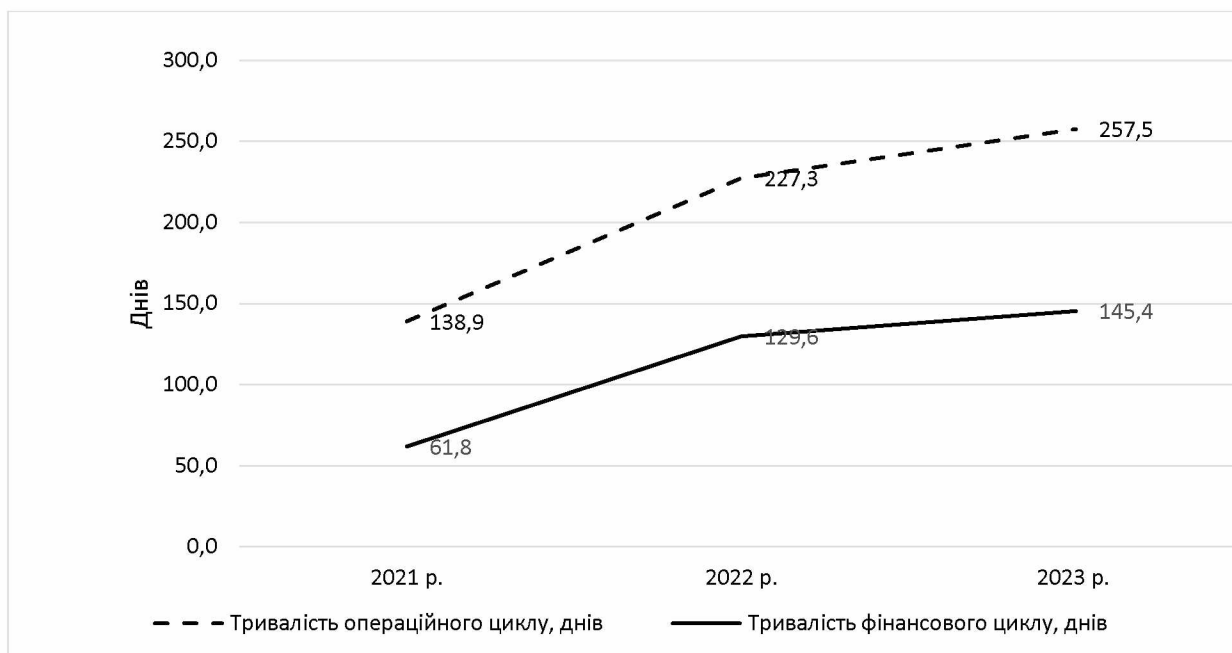

Рис. 2.7. Динаміка тривалості операційного та фінансового циклів ПІДПРИЄМСТВА «XXX» за 2021-2023 рр.

Тривалість одного обороту відносно коштів у розрахунках за період дослідження збільшується на 116 днів або ж у 5,5 разів. Тривалість одного обороту в межах дебіторської заборгованості у 2023 р. порівняно із 2021 р. зростає на 72 дні або ж у 3,7 рази. Тривалість одного обороту власного капіталу збільшилась на 100 днів або ж у 2,6 разів. Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості збільшилась на 35 днів або ж на 45,4 %.

Зростання тривалості обороту запасів і тривалості обороту відносно коштів у розрахунках спровокувало до зростання тривалості операційного циклу на 119 днів або на 85,4 %. Зростання тривалості фінансового циклу на 84 дні або на 135,3 % спровоковано зростанням тривалості операційного циклу та зростанням тривалості обороту кредиторської заборгованості.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ ПОЛІПШЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СУБ'ЄКТУ ГОСПОДАРЮВАННЯ

3.1. Управління фінансовим станом суб'єкту з використанням механізмів управління пасивами

Управління відносно фінансового стану суб'єкта - один із найвагоміших функціональних напрямів в межах системи здійснення фінансового менеджменту. Вагомий він тому, що дане управління охоплює широкий спектр управлінських дій суб'єкту починаючи від його утворення і закінчуючи виходом готової продукції та подальшого здійснення виробництва.

Тож, управління відносно фінансового стану суб'єкту включає в себе:

- управління структурою капіталу;
- управління його подальшим інвестуванням в активи необоротні та оборотні;
- управління активами оборотними та його окремими складовими;
- управління прибутком суб'єкту, зокрема його формуванням та використанням;
- управління операційним та фінансовим циклом;
- управління виробничим процесом впродовж просування матеріалопотоку.

Отже, можемо зробити висновок, що управління відносно фінансового стану суб'єкту передбачає формування такого збалансованого стану, що забезпечує потреби в межах суб'єкту вцілому на шляху балансу між ризиком та максимізацією прибутку.

Вважаємо, що базовими напрямками відносно покращення управління ПІДПРИЄМСТВА «XXX» повинні стати:

- зростання вхідних грошових потоків;
- скорочення вихідних грошових потоків.

Базові напрямки відносно управління фінансовим ПІДПРИЄМСТВА «XXX» подані в межах рис. 3.1.

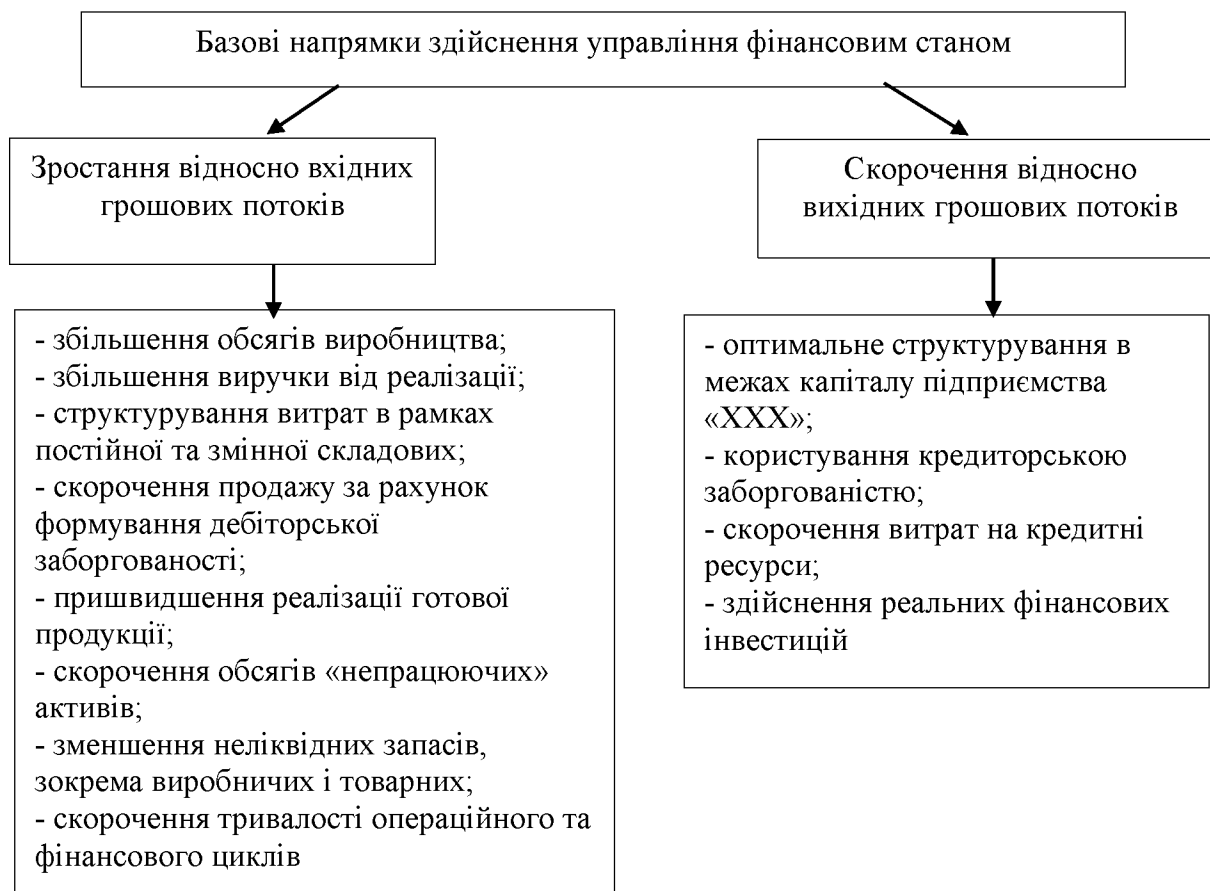

Рис. 3.1. Базові напрямки здійснення управління фінансовим станом ПІДПРИЄМСТВА «XXX»

Управління відносно фінансового стану повинно гуртуватися на певному механізмі і відбуватися на стратегічному та операційному рівнях управління з інтеграцією в загальну стратегію функціонування суб'єкту.

Механізм управління фінансовим станом ПІДПРИЄМСТВА «XXX» подано нами в межах табл. 3.1.

Управління з відносно структурування капіталу повинно відбуватися в межах підприємства на стратегічному та операційному рівні.

Дане управління залежить від кваліфікації управлінця та його ставлення до фінансового ризику під час здійснення управлінських дій.

Таблиця 3.1

**Механізм управління фінансовим станом ПІДПРИЄМСТВА «XXX»
на стратегічному та операційному рівні**

Складові механізми	Конкретизація складових
Стратегічний рівень здійснення управління	
Об'єкт здійснення управління	Конкурентоспроможність суб'єкту Ринкова вартість суб'єкту Ефективність суб'єкту Пропорційність відносно життєдіяльності ПІДПРИЄМСТВА «XXX»
Критерії оцінки	Показники структури капіталу Показники рентабельності Показники ділової активності Показники фінансової стійкості
Управлінські дії	Проведення моніторингу відносно фінансового стану Дослідження сильних і слабких сторін функціонування Дослідження зовнішнього і внутрішнього середовища Формування стратегії управління Аналіз досяжності стратегії, а за необхідності її коригування Втілення стратегії Аналіз ефективності стратегії
Операційний рівень здійснення управління	
Об'єкт здійснення управління	Забезпечення безперервності виробництва Забезпечення ефективності виробництва
Критерії оцінки	Показники ліквідності та платоспроможності Показники забезпеченості потреб виробництва Показники структурування витрат на виробництво Показники стану оборотних активів Показники забезпеченості потреб споживачів
Управлінські дії	Коригування дій, котрі дестабілізують виробничі процеси ПІДПРИЄМСТВА «XXX» Коригування витрат в рамках постійної та змінної складової Коригування окремих складових активів оборотних

Тож, управління відносно структурування капіталу перш за все передбачає розставлення базових акцентів управління на стратегічному та операційному рівні. Дані акценти окреслені нами в межах табл. 3.2.

Варто відзначити, що один із оптимізаційних критеріїв виключає інший. Тож, ПІДПРИЄМСТВА «XXX» повинен чітко визначитись з оптимізаційним критерієм відносно здійснення управлінських дій з капіталом. Окресливши

оптимізаційний критерій ми можемо досить чітко визначити оптимальну структуру капіталу.

Таблиця 3.2

**Система здійснення управління капіталом ПІДПРИЄМСТВА «XXX»
на стратегічному та операційному рівні**

Складові системи здійснення управління	Конкретизація складових здійснення управління капіталом
Стратегічний рівень здійснення управління	
Об'єкт здійснення управління	Власник капітал Позиковий капітал Залучений капітал
Критерії оцінки	Показники структури капіталу Показники рентабельності витрат та окупності капіталу Показники фінансової стійкості Середньозважена вартість капіталу Показники ризиковості капіталу Вартість окремих складових капіталу
Управлінські дії	Формування структури капіталу, котра б найповніше задовольнила місію підприємства Формування структури капіталу з окресленням акцентів даної структури: - вартість окремих складових; - ризиковість окремих складових; - ризиковість структури вцілому; - середньозважена вартість; - рентабельність
Операційний рівень здійснення управління	
Об'єкт здійснення управління	Власник капітал Позиковий капітал Сукупний капітал
Критерії оцінки	Мінімізація вартості капіталу Максимізація рівня рентабельності Мінімізація фінансового ризику
Управлінські дії	Оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації рівня рентабельності Оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації середньозваженої вартості капіталу Оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації фінансового ризику

Тож, окресливши доцільність відносно управління капіталом в межах ПІДПРИЄМСТВА «XXX» здійснимо оптимізацію його капіталу за критерієм

мінімізації фінансового ризику. Даний критерій має у своєму складі три підходи:

- агресивний;
- консервативний;
- компромісний.

Тобто, в межах даного оптимізаційного критерію пропонується три сценарії розвитку подій відносно формування структури капіталу залежно від ставлення управлінців в межах ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» до категорії ризику, який же із критеріїв обрати визначить підприємства «ХХХ».

Будь-який із трьох сценаріїв в межах підприємства «ХХХ» є доречним, оскільки коефіцієнт валової рентабельності активів має досить високі значення, що вказує на те, що підприємство зможе покрити відсотки за кредит та отримати додатковий прибуток від залучення капіталу. В межах табл. 3.3 подано оптимізацію структури капіталу ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за 2021-2023 рр. за критерієм мінімізації фінансового ризику за агресивним сценарієм.

Таблиця 3.3

**Оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації
фінансового ризику за агресивним сценарієм
для ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за 2021-2023 рр.**

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Вихідна інформація			
Середня вартість необоротних активів	1669,5	3752	5942
Середня вартість оборотних активів	11395,5	23089	35015,5
Максимальна додаткова потреба в оборотних активах в період сезонності	10020	14040	21000
Позиковий капітал - 100% змінної частини оборотних активів та 50% постійної частини оборотних активів	16552,5	27460,5	41478,75
Власний капітал - всі інші кошти, що інвестуються в необоротні та оборотні активи	6532,5	13420,5	20478,75
Структура капіталу:			
- власного	28,3	32,8	33,1
- позикового	71,7	67,2	66,9

За даними табл. 3.3 для ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» згідно агресивного сценарію у 2023 р. складає 33,1 % власного капіталу та 66,9 % позикового капіталу.

В межах табл. 3.4 подано оптимальну структуру капіталу ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за критерієм мінімізації фінансового ризику згідно консервативного сценарію.

Таблиця 3.4

**Оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації
фінансового ризику за консервативним сценарієм
для ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за 2021-2023 рр.**

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Вихідна інформація			
Середня вартість необоротних активів	1669,5	3752	5942
Середня вартість оборотних активів	11395,5	23089	35015,5
Максимальна додаткова потреба в оборотних активах в період сезонності	10020	14040	21000
Позиковий капітал - 50% змінної частини оборотних активів	5010	7020	10500
Власний капітал - всі інші кошти, що інвестуються в необоротні та оборотні активи	18075	33861	51457,5
Структура капіталу:			
- власного	78,3	82,8	83,1
- позикового	21,7	17,2	16,9

За даними табл. 3.4 згідно консервативного сценарію оптимальною для ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» у 2023 р. буде структура 83,1 % власного капіталу та 16,9 % - позикового капіталу.

В межах табл. 3.5 подано оптимальну структуру капіталу ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за критерієм мінімізації фінансового ризику згідно компромісного сценарію.

За даними табл. 3.5 згідно компромісного сценарію оптимальною для ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» у 2023 р. буде структура 66,1 % власного капіталу та 33,9 % - позикового капіталу.

Варто окреслити, що дійсна структура капіталу ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» у 2023 р. складає 45,9 % власного капіталу та 54,1 % - позикового капіталу.

Тобто, дійсна структура капіталу ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» наближається до компромісного сценарію розвитку подій.

Варто окреслити і той факт, що існують і інші оптимізаційні сценарії відносно структурування капіталу суб'єкту. Окрім того можливе використання засобів економіко-математичного моделювання.

Таблиця 3.5

**Оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації
фінансового ризику за компромісним сценарієм
для ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за 2021-2023 рр.**

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Вихідна інформація			
Середня вартість необоротних активів	1669,5	3752	5942
Середня вартість оборотних активів	11395,5	23089	35015,5
Максимальна додаткова потреба в оборотних активах в період сезонності	10020	14040	21000
Позиковий капітал – 100 % змінної частини оборотних активів	10020	14040	21000
Власний капітал - всі інші кошти, що інвестуються в необоротні та оборотні активи	13065	26841	40957,5
Структура капіталу:			
- власного	56,6	65,7	66,1
- позикового	43,4	34,3	33,9

Тож, кінцеве рішення відносно структурування капіталу залежить від ставлення до ризику управлінців, від рентабельності суб'єкту, його стратегії розвитку, відсоткових ставок по кредитам.

3.2. Управління активами з метою покращення фінансового стану господарюючого суб'єкта

Управління активами з метою покращення фінансового стану підприємства – друга вагома складова здійснення управління. Дана складова досить важлива для підприємства «ХХХ», оскільки передбачає ефективне управління активами, котрі власне забезпечують виробництво та ймовірність отримання прибутку.

Тож, управління відносно активів передбачає:

- управління активами необоротними;
- управління активами оборотними.

В межах управління активами необоротними передбачається формування основних фондів достатніх для ефективного господарювання.

Управління відносно активів оборотних в межах ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» передбачає здійснення управління:

- запасами, в рамках їх виробничої складової та запасами готової продукції;
- дебіторською заборгованістю;
- грошовими коштами;
- управління матеріалопотоком під час його просування у виробничому процесі;
- управління скороченням тривалості операційного та фінансового циклів суб'єкту здійснення господарювання.

В рамках табл. 3.6 окреслено механізм здійснення управління активами ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» на стратегічному та операційному рівні.

Управлінські дії відносно капіталу оборотного передбачають здійснення оптимізаційних дій за рухом вартості в межах просування по матеріалопотоку під час здійснення виробництва та реалізації кінцевої продукції.

Тож, здійснюючи управління активами оборотними варто окреслити три базові складові:

1) «непрацюючі» активи оборотні – активи, котрі формують ліквідність та платоспроможність суб'єкту, проте не приносять йому прибутку. До таких

активів належать грошові кошти суб'єкту здійснення господарювання та їх еквіваленти;

2) виробничі активи оборотні – активи, котрі забезпечують можливість здійснення виробництва. Такі активи оборотні включають в себе:

- сировину і матеріали;
- паливо і мастильні вироби;
- тару та тарні матеріали;
- малоцінні та швидкозношувані предмети.

3) реалізаційні активи – активи, котрі формуються за рахунок товарних запасів та запасів готової продукції, а також за рахунок формування дебіторської заборгованості в межах суб'єкту. Такі активи оборотні забезпечують реалізаційний процес.

Таблиця 3.6

**Система здійснення управління активами ПІДПРИЄМСТВА
«XXX» на стратегічному та операційному рівні**

Складові системи здійснення управління	Конкретизація складових здійснення управління активами
Стратегічний рівень здійснення управління	
Об'єкт здійснення управління	Необоротні активи Оборотні активи
Критерії оцінки	Показники структури активів необоротних Показники фондомісткості та фондоозброєння Показники структури активів оборотних Показники ділової активності Показники достатності забезпечення виробництва
Управлінські дії	Формування активів ПІДПРИЄМСТВА «XXX», котрі б найповніше задовольнили місію Структурованість в межах необоротних активів з акцентом на: - доцільності; - фондомісткості; - фондоозброєності; - ефективності. Структурованість в межах активів оборотних з акцентом на: - задоволенні виробничих потреб; - задоволенні потреб споживачів; - ефективності
Операційний рівень здійснення управління	

Об'єкт здійснення управління	Необоротні активи Оборотні активи
Критерії оцінки	Обсяги Потреби Ефективність Витратність
Управлінські дії	Оптимізація структури активів необоротних Оптимізація структури активів оборотних

Варто окреслити також особливості здійснення управління активами оборотними, котрі виникають в межах ПІДПРИЄМСТВА «XXX», яке займається виробництвом зернової та зернобобової продукції, зокрема:

- довготривалість виробничого процесу;
- залежність виробничого процесу від росту і розвитку живих організмів, котрі виступають предметами і результатами праці;
- залежність від агротехнічних строків;
- сезонність виробництва;
- залежність від погодно-кліматичних умов;
- здійснення виробничого процесу на великих територіях;
- залежність виробничого процесу від якості та родючості ґрунтів, від кваліфікованих дій агронома;
- потреба у складських приміщеннях з певним температурним та вентиляційним режимом;
- вплив на виробничий процес шкідників та хвороб.

Ці особливості потребують обов'язкового врахування для формування ефективної системи здійснення управлінських дій відносно активів в межах підприємства «XXX».

З ціллю покращення фінансового стану підприємства «XXX» на основі здійснення управлінських дій відносно активів вважаємо за доцільне акцентувати увагу на механізмі операційного левериджу, котрий дозволить структурувати витрати в розрізі їх постійної та змінної складової з ціллю максимізації прибутку.

Тож, в межах табл. 3.7. подано аналіз запасу фінансової стійкості ПІДПРИЄМСТВА «XXX» та операційного важеля за 2021-2023 рр.

Згідно із даними табл. 3.7 маржинальний дохід зростає на 10689,1 тис. грн або на 43,8 % за період дослідження.

При цьому чистий дохід за період дослідження зростає на 20381 тис. грн або на 69,0 %. Змінні витрати суб'єкту господарювання зростають на 9691,9 тис. грн або у 1,9 рази, постійні витрати скорочуються на 363,9 тис. грн або на 4,7 %.

Динаміка скорочення постійних витрат та зростання їх змінної складової позитивно впливає на зростання маржинального доходу, скорочення на 0,123 або на 14,9 % коефіцієнту маржинального доходу.

Таблиця 3.7

**Аналіз запасу фінансової стійкості та операційного важеля
ПІДПРИЄМСТВА «XXX» за 2021-2023 рр.**

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення 2023 р. по відношенню до 2021 р.	
				абсолютне, тис. грн	відносне, %
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) з урахуванням інших операційних доходів	29543,0	37930,0	49924,0	20381,0	69,0
Операційні витрати, тис. грн.	12905,0	18154,0	22233,0	9328,0	72,3
у тому числі:					
а) змінні витрати	5119,9	9348,1	14811,7	9691,9	189,3
б) постійні витрати	7785,1	8805,9	7421,3	-363,9	-4,7
Прибуток від операційної діяльності, тис. грн.	16638,0	19776,0	27691,0	11053,0	66,4
Маржинальний дохід, тис. грн.	24423,1	28581,9	35112,3	10689,1	43,8
Коефіцієнт маржинального доходу у чистому доході	0,827	0,754	0,703	-0,123	-14,9
Поріг рентабельності, тис. грн.	9417,1	11686,0	10551,8	1134,7	12,0
У % до чистого доходу	31,9	30,8	21,1	-10,7	-33,7
Зона фінансової стійкості, тис. грн.	20125,9	26244,0	39372,2	19246,3	95,6
Запас фінансової стійкості, %	68,1	69,2	78,9	10,7	x
Сила впливу операційного важеля	1,47	1,45	1,27	-0,2	-13,6
Прум					8977,0
ΔПР					1134,7
ΔПР _{пв}					-440,2
ΔПР _{кмд}					1574,8
ЗФСум					81,1
ΔЗФС					10,7

ΔЗФСчд	13,0
ΔЗФСпр	-2,3

Варто окреслити, що зростання порогу рентабельності, тобто підвищення відносно необхідного доходу для покриття операційних витрат зростає на 1134,7 тис. грн або 12,0 %. Зростає і запас фінансової стійкості на 10,7 %. Проте оскільки прибуток зростає швидшими темпами (збільшився на 66,4 % в періоді дослідження) аніж маржинальний дохід (збільшився на 43,8 %), то сила впливу операційного важеля за період дослідження знизилась із 1,47 – у 2021 р. до 1,27 – у 2023 р., тобто на 0,2.

Дослідження впливу факторів на запас фінансової стійкості ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» показало, що запас фінансової стійкості збільшився на 13,0 % за рахунок чистого доходу та скоротився на 2,3 % за рахунок порогу рентабельності.

Тож, дослідивши операційний важіль та запас фінансової стійкості суб'єкту і вплив факторів на них пропонуємо проаналізувати доцільність збільшення обсягу реалізації з позиції максимізації прибутку за рахунок структурування витрат (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Аналіз доцільності збільшення обсягів реалізації ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за 2021-2023 рр.

Показники	2023 р.	При збільшенні обсягів реалізації на 10%	При зменшенні обсягів реалізації на 10%
Виручка, тис. грн.	48962,0	53858,2	44065,8
Змінні витрати, тис. грн.	10456,8	11502,4	9411,1
Маржинальний дохід, тис. грн.	38505,2	42355,8	34654,7
Постійні витрати, тис. грн.	5239,2	5239,2	5239,2
Прибуток від реалізації, тис. грн.	33266,0	37116,5	29415,5
Рентабельність виручки від реалізації, %	67,9	68,9	66,8
Коефіцієнт операційного левериджу	0,334	0,313	0,358
Збільшення (+) чи зменшення рентабельності виручки від реалізації, в. п.	х	1,0	-1,2
Ефект операційного левериджу	1,16	1,14	1,18

Тп		0,12	-0,12
Тмд		0,10	-0,10
Тв		0,10	-0,10

Згідно із дослідженням за даними табл. 3.8, внаслідок зростання обсягу реалізації на 10 % в межах ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» відбудеться зростання рентабельності виручки від реалізації на 1,0 %, при цьому ефект операційного левериджу скоротиться із 1,16 до 1,14, що є позитивним. Темп прибутку при цьому зросте на 12,0 %, темп маржинального доходу на - 10,0 %, темп виручки від реалізації на - 10,0 %. Тож, збільшення обсягів реалізації є доцільним. Дослідивши скорочення обсягів реалізації на 10,0 % можемо помітити зростання операційного важеля до 1,18 і відповідне скорочення темпу прибутку на 12,0 %, темпу маржинального доходу на 10,0 % та темпу виручки від реалізації на 10,0 %.

Дослідивши доцільність збільшення реалізації пропонуємо скоротити обсяги «непрацюючих активів» в межах ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ», які на наш погляд, складаючи 7650 тис. грн, є значними в межах господарства.

Для даних цілей варто використати модель Баумоля, котра дозволить оптимізувати грошові кошти, що забезпечують ліквідність суб'єкту, проте належать до непрацюючих активів оборотних.

Тож, формула моделі Баумоля має такий вигляд:

$$ДА_{макс} = \sqrt{\frac{2 \cdot P_o \cdot ПО_{до}}{P_{\delta}}} \quad (3.2)$$

де $ДА_{макс}$ - оптимальний обсяг відносно максимального залишку грошових активів;

P_o - витрати на здійснення обслуговування операції поповнення грошових коштів;

$ПО_{до}$ - запланований обсяг відносно грошового обороту;

P_{δ} - рівень втрат альтернативних доходів при зберіганні грошових коштів [6].

Отже, в межах підприємства «ХХХ» оптимальний обсяг відносно максимального залишку грошових активів повинен становити:

$$DA_{max} = \sqrt{\frac{2 \cdot 0,1 \cdot 42766}{0,3}} = 168,9 \text{ тис. грн.}$$

Вважаємо також за доцільне оптимізувати запаси ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» з метою підвищення ефективності управління активами оборотними. Для даних цілей пропонуємо використати модель здійснення оптимального замовлення, котра дозволяє оптимізувати запаси тих матеріалів, котрі замовляються на стороні.

ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» замовляє мінеральні добрива, і ці добрива потребують особливих умов зберігання, тож пропонуємо за даною моделлю оптимізувати саме ці запаси. Це дозволить по-перше скоротити необґрунтовані їх обсяги та витрати пов'язані з ними, а по-друге вирішить питання відносно їх зберігання. Формула моделі має такий вигляд:

$$EOQ = \sqrt{\frac{2 \cdot OПП \cdot C_{pz}}{C_x}} \quad (3.1)$$

де EOQ – економічний обсяг відносно замовлення, тис. грн.;

C_{pz} – витрати здійснення виконання замовлення, тис. грн.;

$OПП$ – середній попит, тис. грн.;

C_x – вартість збереження одиниці запасу [6].

Здійснивши розрахунок за даною моделлю визначимо оптимальний обсяг замовлення палива в межах ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ»: $EOQ = \sqrt{\frac{2 \cdot 271 \cdot 6}{10}} = 18$ тис. грн.

Управління фінансовою стійкістю в межах КП «ГОСПОДАР» дає підстави до формування наступних висновків:

- згідно розрахунку ефекту фінансового левериджу можемо побачити не доцільність залучення позикового капіталу, бо ефект, котрий приймає значення, що є від'ємним вказує на те, що позиковий капітал не приносить додаткового прибутку до власного капіталу суб'єкту;

- внутрішні механізми оптимізації фінансових ресурсів з ціллю забезпечення фінансової стійкості суб'єкту передбачають використання оптимізаційних дій в межах оборотних активів загалом, оптимізації в межах постійної та змінної складової витрат підприємства, оптимізації дебіторської заборгованості та запасів;

- оптимізація оборотних активів за ABC аналізом дозволить розподілити зусилля з контролю та управління за певними групами оборотних активів: на постійну, періодичну та мінімальну складову;

- внаслідок оптимізації дебіторської заборгованості за рахунок змін у кредитній політиці підприємства, відбувся додатковий економічний ефект у вигляді прибутку в обсягах 2946,3 тис. грн.

Результати комплексного підходу і систематичного аналізу дають можливість розробити програму заходів щодо підвищення ефективності управління фінансовим станом в межах ПІДПРИЄМСТВА «XXX» і забезпечити контроль за її практичним здійсненням за наступними напрямками:

- окреслення доцільності залучення запозичених коштів та оптимізація в межах структури капіталу;

- збільшення обсягів власних оборотних коштів для формування запасів з метою виходу з кризового фінансового стану;

- структурування витрат в якості їх постійної та змінної складової з ціллю зниження впливу операційного важеля;

- здійснення оптимізації відносно окремих складових оборотного капіталу підприємства в процесі операційного циклу, зокрема запасів та грошових коштів;

- формування ефективної кредитної політики та прагнення до скорочення заборгованості дебіторів;

- прискорення процесу відвантаження продукції і оформлення розрахункових документів;

- розвиток механізмів безготівкових розрахунків;

- поліпшення організації матеріально-технічного постачання з метою безперебійного і ритмічного забезпечення виробництва матеріальними ресурсами;

– скорочення тривалості операційного циклу за рахунок інтенсифікації виробництва.

ВИСНОВКИ

Вважаємо, що фінансовий стан підприємства - це одна із найвагоміших характеристик відносно економічної діяльності суб'єкту стосовно внутрішнього та зовнішнього середовища, котра знаходить свій профіль в межах синергії із показників стосовно конкурентоспроможності суб'єкту, його рентабельності, ліквідності, платоспроможності.

Результати аналізу відносно фінансового стану ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за 2021-2023 рр. дозволяють аргументувати певні висновки:

- дослідження фінансових ресурсів за приналежністю вказує на те, що у всіх досліджуваних роках частка позикового капіталу в межах господарства є більшою аніж частка власного капіталу, що генерує у собі ризик відносно зниження фінансової стійкості підприємства «ХХХ». Тож, питома вага позикового капіталу становить відповідно в межах досліджуваних років: 65,0 %, 54,4 % та 54,1 %, при цьому скорочуючись у 2023 р. порівняно із 2021 р. на 10,8 в.п.;

- дослідження власних фінансових ресурсів показало, що у його структурі 99,0 % та 100,0 % складає додатковий капітал, котрий представлений нерозподіленим прибутком;

- господарство має значення показника коефіцієнту автономії, нижче за норматив (норматив не менше 0,5): 0,350; 0,456 та 0,459 відповідно у 2021-2023 рр., що вказує на те, що суб'єкт генерує в собі ризик втрати фінансової стійкості;

- дослідження відносно типу фінансової стійкості ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» показало, що у всіх роках суб'єкт характеризується нестачею власних оборотних активів для покриття запасів в обсягах 6916 тис. грн, 3353 тис. грн та 3889 тис. грн відповідно, тож, стан ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» окреслюється як кризовий;

- чистий прибуток за період дослідження в межах ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» характеризується зростанням на 10515 тис. грн або на 59,5 % та є

позитивним у всіх роках;

- рентабельність відносно виробничих витрат становить 311,8 %, 195,6 % та 211,9 % відповідно у 2021-2023 рр.

- рентабельність в межах продажу відповідно становить 59,8 %, 54,8 % та 57,6 %, рентабельність операційної діяльності у 2021-2023 рр. складала 135,4 %, 108,9 % та 124,5 %, рентабельність виручки від операційної діяльності відповідно складала 57,5 %; 52,1 % та 55,5 %. Показник чистої рентабельності звичайної діяльності, загальної рентабельності господарської діяльності та чистої рентабельності господарської діяльності складають 136,5 %, 110,1 % та 125,6 % у 2021-2023 рр.;

- згідно аналізу рентабельності капіталу чиста рентабельність капіталу складала 135,2 %, 74,6 % та 68,8 % відповідно у 2021-2023 рр. Чиста рентабельність власного капіталу становила відповідно 569,1 %, 174,2 % та 150,5 %;

- період окупності капіталу зріс із 0,7 років до 1,5 років, що є негативним, збільшився також період окупності відносно власного капіталу із 0,2 до 0,7, що також є негативним явищем;

- активи згідно характеру обороту представлені необоротними активами, які за період дослідження збільшились на 4380 тис. грн або ж на 71,6 %, зросла і їх питома вага на 2,1 в.п. та оборотними активами, які збільшились на 23853 тис. грн або ж на 66,1 %, але їх питома вага знизилась на 2,1 в.п.;

- активи за формою функціонування вказують на зростання матеріальних активів на 11431 тис. грн або ж на 49,2 %, проте їх питома вага знизилась на 29,5 в.п. та зростання фінансових активів на 16802 тис. грн або ж на 88,7 %, а їх питома вага відповідно зросла на 29,5 в.п.;

- аналіз відносно ліквідності балансу вказує на те, що баланс не є абсолютно ліквідним. У 2021-2023 рр. є нестача високоліквідних активів для покриття найбільш термінових пасивів в обсягах: 8914 тис. грн, 16903 тис. грн та 15187 тис. грн;

- аналіз ділової активності показав, що зростання тривалості обороту запасів і тривалості обороту відносно коштів у розрахунках спровокувало до зростання тривалості операційного циклу на 119 днів або на 85,4 %. Зростання тривалості фінансового циклу на 84 дні або на 135,3 % спровоковано зростанням тривалості операційного циклу та зростанням тривалості обороту кредиторської заборгованості.

Управління пасивами ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» з використанням підходу оптимізації капіталу за критерієм мінімізації фінансового ризику дозволило окреслити три структури згідно агресивного, консервативного та компромісного сценарію, який із цих сценаріїв обрати залежить від ставлення власника підприємства «ХХХ» до ризику.

Дослідження доцільності збільшення обсягу реалізації на 10 % показало, що внаслідок зростання обсягу реалізації в межах ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» відбудеться зростання рентабельності виручки від реалізації на 1,0 %, при цьому ефект операційного левериджу скоротиться із 1,16 до 1,14, що є позитивним. Темп прибутку при цьому зросте на 12,0 %, темп маржинального доходу на - 10,0 %, темп виручки від реалізації на - 10,0 %. Тож, збільшення обсягів реалізації є доцільним.

Управління фінансовою стійкістю в межах КП «ГОСПОДАР» дає підстави до формування наступних висновків:

- згідно розрахунку ефекту фінансового левериджу можемо побачити не доцільність залучення позикового капіталу, бо ефект, котрий приймає значення, що є від'ємним вказує на те, що позиковий капітал не приносить додаткового прибутку до власного капіталу суб'єкту;

- внутрішні механізми оптимізації фінансових ресурсів з ціллю забезпечення фінансової стійкості суб'єкту передбачають використання оптимізаційних дій в межах оборотних активів загалом, оптимізації в межах постійної та змінної складової витрат підприємства, оптимізації дебіторської заборгованості та запасів;

- оптимізація оборотних активів за ABC аналізом дозволить розподілити зусилля з контролю та управління за певними групами оборотних активів: на постійну, періодичну та мінімальну складову;

- внаслідок оптимізації дебіторської заборгованості за рахунок змін у кредитній політиці підприємства, відбувся додатковий економічний ефект у вигляді прибутку в обсягах 2946,3 тис. грн.

Результати комплексного підходу і систематичного аналізу дають можливість розробити програму заходів щодо підвищення ефективності управління фінансовим станом в межах ПІДПРИЄМСТВА «XXX» і забезпечити контроль за її практичним здійсненням за наступними напрямками:

- окреслення доцільності залучення запозичених коштів та оптимізація в межах структури капіталу;
- збільшення обсягів власних оборотних коштів для формування запасів з метою виходу з кризового фінансового стану;
- структурування витрат в якості їх постійної та змінної складової з ціллю зниження впливу операційного важеля;
- здійснення оптимізації відносно окремих складових оборотного капіталу підприємства в процесі операційного циклу, зокрема запасів та грошових коштів;
- формування ефективної кредитної політики та прагнення до скорочення заборгованості дебіторів
- прискорення процесу відвантаження продукції і оформлення розрахункових документів;
- розвиток механізмів безготівкових розрахунків;
- поліпшення організації матеріально-технічного постачання з метою безперебійного і ритмічного забезпечення виробництва матеріальними ресурсами;
- скорочення тривалості операційного циклу за рахунок інтенсифікації виробництва.